

Kultura 2024

1.

Ročník XXXI.
Bulletin Klubu kultury SN ČR

Ludvík Kuba – Vlastní podobizna / Modrý baret

Ludvík Kuba: Ulice v Mostaru

Jak začal Ludvík Kuba sbírat slovanské lidové písně

Při harmonizování nápěvů převzatých z tištěných pramenů mi bylo záhy jasno, že chci oživit jen sušené byliny vzaté z herbáře, aniž bych je poznal ve stavu živoucím, čili: že bych se potřeboval pustit do slovanského světa, abych všechno poznal vlastními smysly. Už východomoravské a slovenské písně si toho žádaly. Jiná rytmika než u písní českých. A ty tóny! A což, když jsem si opatřil písně jihoslovanské a ruské a zabral se do nich!

Ludvík Kuba: Zaslá paleta, str. 105 (Kuba 1955)

Vážení přátelé,

dostává se vám do rukou první číslo našeho již čtvrtletníku KULTURA 2024. Za ta léta, co časopis vychází, změnil nejen svou podobu, ale i obsah. Ti z vás, kteří jsou členy Klubu kultury delší dobu, pamatují, že jsme v druhé polovině devadesátých let přinášeli informace o výstavách a divadelních představeních. Nakonec jsme dospěli k názoru, že nebudeme suplovat tehdejší Kulturní přehled. Ten však po době covidu nevyhází a jednotlivá divadla či hudební tělesa zvolila jinou formu propagace. Podobně je to i s výstavami. Rozhodli jsme se tedy o aktualitách informovat na našich webových stránkách. Časopis, který je naší společnou tribunou, chceme nadále zachovat v klasické, tištěné podobě. Na jeho stránkách budeme hodnotit kulturní pořady, které navštívíme a o kterých jsme přesvědčeni, že vás mohou zajímat. Zároveň vás prosíme, abyste se spolupodíleli na jeho podobě.

Pokud se dozvíte o zajímavé kulturní události, napište nám na e-mailovou adresu **klubkulturypraha@gmail.com**. Zprávu současně umístíme na webové stránky, aby jejich pravidelný návštěvník mohl být rychle informován. Aktuální informace tedy hledejte na odkazu: <https://www.syndikat-novinaru.cz/kluby-regiony/kluby/klub-kultury/vice-o-nas/>.

Naše regionální galerie mají nejen kvalitní pracovníky, ale i zajímavé a dlouhá léta pracně budované sbírkové fondy. Zajímavé výstavy, které se konají mimo Prahu, mnohdy stojí za výlet. Pokoušeli jsme se několikrát zorganizovat společnou exkurzi, ale vzhledem k naší členské základně a individuálním zájmům jednotlivých členů výsledek často neodpovídal vynaložené přípravě. Zato se však mnozí z vás vděčně zmiňují o dobrých tipech, které sami následovali.

Nic nového vám neřekneme, když vám poradíme, abyste některé návštěvy neodkládali. Dlouhé fronty, které se táhly od vchodu do Valdštejnské jízdárny poslední měsíc před ukončením výstavy Petr Brandl: Příběh bohéma, potvrzovaly, že se nevyplatí nechat návštěvu výstavy na poslední chvíli. Ti z vás, kteří si pamatují Brandlovu výstavu na jaře roku 1969 v prostorách Hradní jízdárny, potvrdí, jak daleko postoupilo poznání české uměnovědy, co se týče baroka.

V současné době je v Praze mnoho divadelních souborů, některé hostují v kamenných divadlech, jiné v prostorách, které známe jako kina z doby našich studií nebo mladosti, a často se dozvíme až s odstupem času nebo před derniérou, co stojí za zhlédnutí. Budeme rádi, když se o své dojmy podělíte i s námi a dáte nám tipy, co bychom měli navštívit. Podobně je to i s knihami.

Naše legitimace Klubu kultury často akceptují spíše v zahraničí než u nás doma. Zkušenosti ale ukazují, že při včasné akreditaci není problém bezplatně navštívit některé galerie nebo muzea. V minulém čísle jsme omylem uvedli nepřesnou informaci **k akreditování pro akce pořádané na Pražském hradě**. Správná e-mailová adresa je: jana.hartmanova@hrad.cz. Na tento e-mail adresujte své žádosti o akreditaci na kulturní akce nebo tiskové konference v prostorách Pražského hradu.

Upozorňujeme, že **výroční členská schůze** se bude konat **v pondělí 8. dubna od 16 hodin**. Tam bude ještě možné zaplatit členský příspěvek na tento rok. Do té doby můžete využít čas našich výborových schůzí a přijít si pro razítko do legitimace, abyste mohli navštěvovat kulturní pořady už od začátku kalendářního roku.

Přejeme vám hezké kulturní zážitky a budeme rádi, když se o ně s námi podělíte. Nezapomeňte, že nejen chlebem živ jest člověk!

S pozdravem
výbor Klubu kultury

Grémium Syndikátu a sekretariát novinářské organizace svolaly zasedání Řídícího výboru na 31. ledna letošního roku. Projednávaly se mj. nabídky na odkup podílu části objektu, kde sídlí Syndikát, a žádosti o granty.

Předseda Syndikátu Adam Černý informoval o odvolání Slovenského novinářského svazu proti zamítnutí jeho nároku na další finanční vyrovnání po rozdělení původního Svazu novinářů ČSSR, které se táhne již několik let. Zakoupené tiskárny pro tisk našich členských legitimací a časopisu Mediažurnál jsou již funkční. Byl předložen návrh na nový vzhled syndikátní legitimace, navíc na ní bude logo mezinárodní novinářské organizace, jejímž členem je také náš Syndikát. Probíhají jednání o odkupu podílu v jedné z budov, ve kterých Syndikát sídlí. Nabídka je od Odborového svazu pracovníků kulturních zařízení. Konečné rozhodnutí je na členech Valné hromady, kteří se mají k dané nabídce písemně vyjádřit.

Členská komise se stále potýká s žádostmi o členství v Syndikátu, které nejsou úplně jednoznačné, přechod od novinářiny tištěné k internetové je nejen patrný, ale tato média jsou ve své podstatě často postavena jen na jednom pracovníkovi. S tím dosud platné stanoví Syndikátu z roku 2014 nepočítaly, podobně jako s množstvím žadatelů, kteří se hlásí za členy, teprve když jsou nějakou dobu v důchodu.

Grémium bylo předloženo jedenáct žádostí o granty. Osm grantů bylo schváleno, s jedním byl vyjádřen souhlas, ale jeho text musí být upraven, aby odpovídal grantovým předpisům, jeden bude projednán samostatně po vyžádaném doplnění. Pouze jeden grant byl zamítnut.

Příští jednání orgánů Syndikátu je plánováno na červen.

Výbor Klubu kultury

BLAHOPŘEJEME NAŠIM JUBILANTŮM

2. března: **David Pokorný** - 30 let

31. března: **Mgr. Jana Hošková** - 95 let

Aktuální kulturní informace můžete sledovat zde:

www.syndikat-novinaru.cz/kluby-regiony/kluby/klub-kultury/vice-o-nas/

160. NAROZENINY LUDVÍKA KUBY SLAVNÝ ČECH, SLOVAN A VELKÝ EVROPAN

V roce 2023 jsme oslavili 160. narozeniny malíře, hudebníka, etnologa, spisovatele a sběratele lidových písní Ludvíka Kuby, Dr. h. c., velké renesanční osobnosti slovanského světa, slavného Evropana a učence lidové kultury.

Jájjice

Ludvík Kuba věnoval největší část svého života praktickému studiu slovanských lidových písní, krojů a zvyků a bývá považován za zakladatele slovanské hudební folkloristiky. Jeho rozsáhlé životní dílo tvoří sbírka lidových písní všech slovanských národů v 15 svazcích (vždy jeden pro každý slovanský národ), stovky olejomalb zachycujících lidové kroje, lidové zvyky, krajinky, zátíši a další náměty. Dále knihy z jeho sběratelských cest po slovanských zemích a mnohé další znamenité slovanské práce.

Cesty Ludvíka Kuby po slovanských zemích

Vlastně již na střední škole, na Učitelském ústavu v Kutné Hoře, se Ludvík Kuba rozhodl uskutečnit rozsáhlé dílo, které se později stalo jeho téměř celoživotním údělem. Totiž vydat

Ludvík Kuba

sbírku lidových písní všech slovanských národů, „Slovanstvo ve svých zpěvech“. Začal nejprve s českými písněmi, které převzal z různých již existujících sbírek. Teprve později si ale uvědomil, jak ohromné dílo si předsevzal uskutečnit. Ukázalo se totiž, že v řadě slovanských zemí sbírky lidových písní ještě vůbec neexistují. V průběhu následujících 45 let proto procestoval (často prochodil) všechny slovanské země a zejména na venkově zapisoval jejich lidové písně, zaznamenával prostřednictvím kreseb a maleb lidové kroje a tradice a studoval tradiční kulturu.

Většina Kubových zápisů lidových písní byla vůbec první a takto možná řadu lidových písní zachránil. Celkově zapsal přes 4000 lidových písní slovanského světa, a to bez možnosti nahrávky! Sesbírané písně následně vlastním nákladem knižně vydával. Všechny písně přitom nejenom prostě dokumentoval, ale i harmonizoval pro klavír a zpěv a se spolupracovníkem přeložil do češtiny pro jejich snadnější popularizaci v Čechách.

Ludvík Kuba takto svou monumentální práci ovlivnil historii nejen ve vzdálených zemích, ale možná i u našeho nejbližšího souputníka. Po poradě s vůdčími osobnostmi slovenského národního hnutí totiž ve své slovenské sbírce (vycházela na pokračování mezi lety 1884-1887) vybral jako první píseň „Nad Tatrou sa blýska“, pozdější slovenskou hymnu.

Vydávání písní však bylo velice náročné. Desátá kniha Slovanstva ve svých zpěvech (Písně dalmatské) tak mohla být vůbec poslední knihou Slovanstva, protože jeho vydávání vlastním nákladem přivedlo Kubu do značných finančních potíží. Jeho vydávání musel přerušit na dlouhých třicet let. Zbývajících pět dílů mohlo vyjít až za první republiky, mj. i díky štědré podpoře prezidenta T. G. Masaryka.

Ze svých cest psal řadu fejetonů a odborných článků do českých novin, které se běžně dostávaly na titulní stránky. Později je zveřejnil i knižně ve své sérii „Čtení o...“ jednotlivých navštívených zemích. O sbírání lidových písní vydal rovněž několik odborných knih, například Cesty za slovanskou písní. Křížem krázem: Slovanským světem a další.

Malířské dílo Ludvíka Kuby

Veřejnost však Ludvíka Kubu zná možná spíše jako malíře. Vedle sbírky písní vytvořil totiž na svých cestách po slovanských zemích i rozsáhlý soubor obrazů dokumentujících lidové

tradice a místní realie. Malířství se proto rozhodl věnovat důkladně a v již relativně pokročilém věku 28 let jej začal studovat. Jako druhé ze 13 dětí v rodině zámečnicka by si studium dříve nejspíš ani nemohl dovolit. Studoval nejprve na pražské Akademii u prof. Pirnera, později na Académie Julian v Paříži. Od roku 1896 celých osm let strávil v Ažbého škole v Mnichově, kde mezi jeho spoluzáky patřili např. věhlasní malíři Vasilij Kandinskij, Alexej Javlenskij nebo Igor Grabar. Dnes Kubova kolekce obrazů zahrnuje téměř 4000 děl. Vedle běžného života obyčejných lidí rovněž krajinky, zátíši a (auto)portréty.

Malířské dílo Ludvíka Kuby se ovšem v ČR zdálo nedocenené, možná byl známější v zahraničí než doma, ale v posledních zhruba 10 letech se opět stává velmi populárním malířem a vrací se do módy. Možná i díky rozsáhlé retrospektivní výstavě Poslední impresionista v Národní galerii v Praze, kterou v roce 2013 připravila kurátorka Veronika Hulíková k jeho tehdejšímu 150. narozeninám.

U příležitosti Kubova kulatého výročí byly jeho obrazy jen v České republice ke zhlédnutí na pěti samostatných výstavách. Spolu s nimi se také koná řada dalších kulturních akcí, včetně koncertů z jeho sbírek lidových písní slovanského světa. V ČR s nimi vystupovali mj. bosenská zpěvačka Aida Mujačić, Polka Ewa Żurakowska nebo Slovenka Světlana Sarkisian. Probíhaly rovněž vzdělávací programy pro děti.

Výstava lužických a balkánských obrazů v poděbradském muzeu

Velká výstava obrazů Ludvíka Kuby se uskutečnila také v Polabském muzeu v Poděbradech, rodišti Ludvíka Kuby. Zhruba polovina výstavy byla zaměřena na jeho obrazy s tematikou Lužických Srbů, kteří – zřejmě již od 7. století dosud žijí na území dnešního Německa zejména okolo města Bautzen (Budyšin). Druhá část byla pak věnována obrazům Ludvíka Kuby a dalším jeho artefaktům ze slovanského Balkánu, který křížem krázem – nejčastěji koňmo – procestoval.

Mladá agilní kurátorka Veronika Liptáková připravila detailní a propracovanou výstavu maleb balkánských a lužických krojů (především svatebních a smutečních) a dalších reálií z kolekce obrazů Ludvíka Kuby. Ty byly zapůjčeny z Národního muzea a soukromých sbírek, několik obrazů je přímo ze sbírek Polabského muzea. Výstava byla doplněna řadou pisemných informací, které publiku přibližují krásu a jedinečnost balkánských a lužic-

kých krojů a tradic (např. „polosmutek“ lužických žen, bílá jako smuteční barva nebo „vznášející se nebožtík“ slovanských muslimů z Bosny a Hercegoviny). Autorka pro výstavu připravila také multi-mediální obsah s písněmi ze sbírek Ludvíka Kuby.

Návštěvníci zejména oceňovali, do jakých detailů jsou každý kroj, každý knoflík a každá výšivka zpracovány se všemi barevnými odstíny a jakou pozornost a úsilím jim Ludvík Kuba musel věnovat. Rovněž krásné slunečné barvy venkovských motivů jsou další obdivovanou signaturou jeho malířského rukopisu – a jiní malíři mu je mohou jen závidět.

Na slavnostním večeru Kubovy výstavy přednesl poutavou odbornou přednášku básník Jurij Ľuščanský – vůdčí osobnost lužických Srbů a bývalý představitel jejich střeškové organizace „Domovina“, především ale přední světový „kubolog“. Přítomnými byla vysoce oceněna i proto, že pro většinu publika šlo o první setkání s živou lužickou srbštinou, a přesto Čechům dobře srozumitelnou. Přednášku doprovázela živá hudba z Kubových sbírek „Slovanstvo ve svých zpěvech“ v podání folklorního tělesa „Lidová muzika z Chrástu“.

Výročí Ludvíka Kuby si všimli i v zahraničí

Stošedesáté narozeniny Ludvíka Kuby a jeho aktuální výstavy vzbudily pozornost nejen v ČR, ale i v zahraničí. Zaznamenaly je i hlavní noviny v Bosně a Hercegovině Oslobodjenje, černohorská Pobjeda, makedonská Nova Makedonija, srbská Politika z Bělehradu, lužické Serbske noviny nebo chorvatské noviny, a to rozsáhlými články, dokonce i na dvě celé novinové strany.

Za svoje práce na zachování slovanských lidových tradic získal Ludvík Kuba mnoho ocenění

v celé řadě zemí. Jeho jméno nesou ulice nejen v ČR (vč. Prahy a Brna), ale také v dalších zemích Evropy, zejména v zemích bývalé Jugoslávie. V ČR byl jako vůbec první malíř vládou jmenován národním umělcem spolu s Václavem Rabatem, Václavem Špálou a Maxem Švabinským. Hned po válce, v listopadu 1945. Předtím, v době první republiky, byl jmenován čestným doktorem Univerzity Karlovy, čestným členem Jugoslávské akademie věd a umění v Záhřebu nebo francouzské Sociétés de musicologie. Byla mu mj. rovněž udělena Bulharská cena nebo srbský Řád sv. Sávy. V roce 1928 se stal zástupcem Československa v Mezinárodní komisi pro lidové umění při Společnosti národů (předchůdkyni dnešní OSN), kde byl zvolen do jejího pětičlenného řídicího výboru. V roce 1945 se stal rovněž čestným občanem srbské Lužice.

Pět paralelně organizovaných výstav ukazuje mimořádný záběr Ludvíka Kuby, zejména když si uvědomíme, že malířství nebylo jeho jediné ani hlavní povolání. Obrazy Ludvíka Kuby dodnes lákají množství návštěvníků a jsou stálou součástí sbírek Národní galerie (119 obrazů), Národního muzea (78 obrazů), Galerie Ludvíka Kuby v Březnici a 44 děl také Polabského muzea v Poděbradech. Malby, kresby i akvarely se často draží v aukcích a stávají se čím dál populárnější mezi širokou veřejností. Největší část jeho tvorby přitom představují cenné náměty z lidového folkloru slovanských zemí, které v jeho podání stále přitahují pozornost veřejnosti. Věříme proto, že jeho dílo je nejen živé, ale že se od Ludvíka Kuby můžeme leccos učit i dnes.

Jaroslav Kuba

Cestovní deník po Bosně a Hercegovině, faksimile archiv PMP

CELIBERTI, ESENCIA MIERU

V dnešnej rozbúrenej dobe, keď na takmer každom kontinente, na suchu i na mori, prebiehajú boje, priam ako balzam na dušu znie názov výstavy Celiberti, Esencia mieru. Z diela sochára a výtvarníka Giorgia Celibertiho ju pripravil Taliansky kultúrny inštitút v Prahe. Záštitu nad výstavou prevzali Európsky parlament, česká europoslankyňa Martina Dlabajová a taliansky poslanec Gianantonio Da Re z Talianska.

Baroková kaplnka komplexu Talianskeho kultúrneho inštitútu vo Vlašskej ulici na Malej Strane v Prahe poskytla priestory Celibertiho obrazom, freskám na jutovom plátne, tapisériami a obeliskom. Privítala nielen členov česko-talianskej spoločnosti, talianskej komunity v Prahe, ale aj obdivovateľov diela takmer deväťdesiatpäťročného, stále tvoriaceho umelca. Giorgio Celiberti je považovaný za jednu z najvýraznejších osobností talianskeho umenia od druhej polovice minulého storočia do súčasnosti. Narodil sa v talianskom meste Udine, už veľmi mladý začal maľovať. Vo svojich 19 rokoch sa zúčastnil na prvom povojnovom bienále v Benátkach 1948, kde na neho zapôsobili diela Roy Lichtensteina, Marka Rothka a ich generáčnych druhov. Začiatkom päťdesiatych rokov sa presťahoval do Paríža, kde nadviazal kontakt s významnými predstaviteľmi francúzskej výtvarnej scény. Neskôr žil v Londýne, USA, v Mexiku, na Kube a vo Venezuele. Po návrate do Talianska sa presťahoval do Ríma, kde sa stýkal s významnými talianskymi umelcami. Vtedy nastal proces sebareflexie, ktorý trvá dodnes.

V deň pražskej vernisáže Giorgio Celiberti navštívil Terezína a prechádzka po Malej pevnosti v ňom vyvolala prudké emócie. Nebola to jeho prvá návšteva Terezína. Bol tu už v roku 1965, čo výrazne ovplyvnilo jeho tvorbu a umelecké vyjadrovanie. Videl som miesta, kde sa diali veci, ktoré sa diali. Teraz sa stretol so starostom

Terezína Reném Tomáškom a daroval mu obraz. Okrem iného mu povedal, že chce pripraviť knihu o Terezíne. Nebol to jeho prvý dar. Už v roku 2011 venoval Terezínu veľkú stélu, ktorá bola umiestnená na pamiatku všetkých obetí druhej svetovej vojny do vonkajšieho priestoru Malej pevnosti.

Výstavu Celiberti, Esencia mieru umelec venoval všetkým deťom, nevinným obetiam, ktoré v priebehu dejín videli miznúť svoju budúcnosť.

Pri úvodnom prejave na vernisáži taliansky veľvyslanec v Prahe Mauro Marsili povedal: „Predstaviť v Prahe dielo Celibertiho je neoddeliteľnou stratégiou kultúrnej diplomacie, ktorá si na jednej strane kladie za cieľ pozornému a citlivému českému publiku podporovať prezentáciu talianskeho umenia na medzinárodnej úrovni a na druhej strane práve na tejto spoločnej pôde položiť základy na obnovené a aktuálne povedomie o spoločnej zodpovednosti nás všetkých.“

Europoslankyňa Martina Dlabajová priblížila výstavu slovami: „Celibertiho diela sú silné a majú potenciál inšpirovať, utešovať, provokovať, dokonca meniť svet. Hovorí priam k srdcu a mysli.“ Počas vernisáže hralo zoskupenie Domus Musicae, zložené z učiteľov hudby pôsobiacich na škole Mortegliano s myšlienkou tvoriť a zdokonaľovať pôvodnú hudbu venovanú mieru medzi národmi. Umelca, ktorý je neobyčajne svieži na svoj vek, sprevádzal pri pražskej návšteve jeho syn i vnuk.

Výstava potrvá do konca februára a po skončení sa presunie do Terezína, kde ju budú môcť do konca apríla navštíviť ďalší návštevníci.

Vojtech Čelko

JUBILANT STANISLAV BUKOVSKÝ VYSTAVUJE V ZÁPADOČESKÉ GALERII V PLZNI

Plzeň, 8. 3. 2024 – Plzeňský výtvarník a letošní jubilant Stanislav Bukovský představuje v Západočeské galerii v Plzni své velkoformátové tušové kresby inspirované Orwellovou *Farmou zvířat*. Vedle kreseb inspirovanými bestsellerem George Orwella jsou na výstavě k vidění i práce věnované autorovým přátelům básníkům. Výstavu STANISLAV BUKOVSKÝ: INSPIRACE ORWELLEM je možné navštívit v přednáškovém sále Západočeské galerie od 8. března do 28. dubna 2024.

U příležitosti svého významného životního jubilea připravuje plzeňský výtvarník a člen Unie výtvarných umělců Plzeň Stanislav Bukovský řadu výstav. Návštěvníci se na jeho tvorbu mohou těšit v Galerii Jiřího Trnky, v mážhausu plzeňské radnice či na zámku v Nebílovech. Nabitý výstavní rok zahajuje výstavou v Západočeské galerii v Plzni, pro kterou zvolil svoje inspirace *Farmou zvířat* George Orwella.

Velkoformátové černobílé tušové kresby Stanislava Bukovského zobrazují nejen zvířata, ale i lidi, s nimiž si zvířata vyřizují své účty. „Podstatou sdělení je v souladu s předlohou humorně podaná absurdita, fantazie, která nepostrádá odezvu v realitě. Podobenství má tradici již v Ezopových bajkách, v pohádkách i v moderní literatuře. Tyto slovesné útvary byly ilustrátorům odjakživa vědeckým tématem k výtvarnému zpracování,“ podotýká autor Stanislav Bukovský.

Vedle kreseb inspirovaných George Orwellem jsou na výstavě k vidění i ilustrace citátů z děl různých autorů, práce věnované autorovým přátelům básníkům, a také Franzi Kafkovi.

„Všechna díla spojuje určitá kontroverznost těchto autorů vlastní, odlehčená humorným pojetím zpracování. Obdobu bychom mohli najít třeba v *Ladově Hospodské rvačce* nebo v jeho *Zabijačce, jež jsou vlastně roztomile zobrazenými horory*,“ doplňuje Bukovský.

Výstavu v přednáškovém sále ZČG v Pražské 13 je možné navštívit zdarma každý den kromě pondělí od 10 do 18 hodin až do 28. dubna.

STANISLAV BUKOVSKÝ (13. 4. 1944)

Původním povoláním konstruktér ve Škodovce, který se ale již od dětství věnoval výtvarnému umění. V roce 1967 se spolu s několika přáteli stal spoluzakladatelem výtvarné skupiny Inten-sit, která v omezené míře existuje dodnes. V roce 1977 se společně s dalším členem skupiny Inten-sit Antonínem Lněničkou podílel na založení Keramického střediska při cihelně v Černicích,

které se pod jejich vlivem proměnilo v pracoviště zaměřené na uměleckou výrobu. V roce 1989 oba získali na Ústředí uměleckých řemesel v Praze osvědčení Pracovník uměleckých řemesel v oboru umělecká keramika.

V roce 1990 se Stanislav Bukovský stal ředitelem Městského kulturního střediska (později Esprit). Od roku 1992 je pak na volné noze jako výtvarník a výstavář. Kromě prací na zakázku se věnuje volné tvorbě, malířství, kresbě, řezbářství a sochařství (do roku 1990 také keramice).

V roce 1991 se stal spoluzakladatelem Spolku za starou Plzeň. Pro Magistrát města Plzně připravil řadu tematických výstav zaměřených na historii či významné osobnosti. Řadu výstav připravil i pro SVKPK, Knihovnu města Plzně, mezigenerační a dobrovolnické středisko Totem, některé měl i v jiných městech na Plzeňsku. Věnuje se ochraně památek, od Ministerstva obrany České republiky obdržel plaketu za péči o válečné hroby a získal i další ocenění, např. od Československé obce legionářské. Inicivoval a spolupodílel se i na zřízení památek nových.

Je členem Unie výtvarných umělců Plzeň. Od konce šedesátých let uspořádal řadu samostatných a zúčastnil se mnoha skupinových výstav výtvarných prací.

(tisková zpráva)

PETR BRANDL: PŘÍBĚH BOHÉMA

Národní galerie Praha připravila ve Valdštejnské jízdárně výstavu jednoho z nejvýznamnějších českých barokních umělců – Petra Brandla, geniálního malíře, ale také věčného dlužníka, nevěrného manžela, marnotratníka, velkého gurmána a ... vězně. Výstava čítající 64 převážně velkoformátových autorových maleb poprvé představila také díla nově objevená či dosud nevy-stavená, jako jsou *Křest Kristův*, *Vize sv. Anny* nebo *Vlastní podobizna* zvaná *Videňská*, ale především provedla návštěvníky bohatým životním příběhem Petra Brandla.

Petr Brandl: Podobizna (Strahovská) 1703

Poslední výstava Brandlových obrazů se konala před více jak 50 lety. K 300. výročí umělce-va narození představila NG v roce 1969 jeho dílo v Jízdárně Pražského hradu. Reprezentativní výběr tehdy tvořilo 68 autentických Brandlových obrazů, dále jeho dopisy, kresby a rytiny. Tento „český Rembrandt“ je za hranicemi málo znám, tato výstava to mohla změnit. Prezentovala totiž nové poznatky o Brandlově tvorbě, které jsou výsledkem dlouhodobé badatelské činnosti, a navázala tak na předchozí projekty Národní galerie Praha i kurátorky výstavy Andrey Steckerové. Celý koncept byl nově postaven na vyprávění dvou prolínajících se příběhů: příběhu výjimečné umělecké tvorby a neméně výjimečného života, k němuž máme dochováno nebyvalé množství archivních dokladů. Ty vykreslují Brandla jako člověka odmítajícího

Petr Brandl: Simeon s Ježíškem, 1725

Petr Brandl: odleva Nalezení ostatků sv. Otmara, Smrt sv. Benedikta, Smrt poustevníka Vintíře, 1719, Klášter Břevnov

společenské a profesní konvence i jako umělce, pro něhož tvůrčí a osobní svoboda stála na prvním místě.

Brandl byl celoživotním dlužníkem, zhlédl se v životním stylu šlechty a luxusu, který si chtěl rovněž dopřát. Například měl dluh u italského obchodníka za 122 zlatých za víno z Kanárských ostrovů, florentský tabák, parmazán, mortadela a piniové oříšky. Přitom měl obrovské příjmy, pro cisterciácký klášter v Sedlci u Kutné Hory mu tamní opat zadal obraz na hlavní oltář s námětem Nanebevzetí Panny Marie. Obdržel za něj astronomickou částku 4 000 zlatých a 24 věder vína, což je v přepočtu 1600 litrů vína v hodnotě 600 zlatých. Dluhy jej několikrát dostaly do vězení. Nevyhnuly se mu ani soudní spory o výživné s manželkou Helenou. Nakonec Helena poslala dopis samotnému císaři Karlu VI. Brandl nelenil a ve svém vlastním dopise císaři manželku popsal jako satorii, která jej jen okrádá o peníze.

Problémy měl Brandl také s objednavateli děl, neboť často nedodržel smluvní podmínky. Malířův nevázaný život proto inspiroval současnou divadelní hru *Tři ženy a zamilovaný lovec*, kterou předváděl ve Vile Štvanice po dobu výstavy soubor Geisslers Hofcomedianen.

První výtvarné zkušenosti nabyt patrně u svého strýce – dvorního zlatníka Marka Hrbka. V malbě se vyučil u dvorního malíře Kristiána Schrödera a inspirovali ho významní předchůdci. Zajímavou kapitolou v Brandlově tvorbě byla spolupráce a přátelství se sochařem Matyášem Bernardem Braunem. Společně se účastnili soutěže na výzdobu Karlova mostu a v tvorbě měli mnoho styčných témat. Brandl vnášel do své malby sochařské citění. Ve svých vrcholných dílech hmotu barvy na plátně hnětl prsty a prorýval ji. Před realizací některých děl se připravoval modelováním jejich zmenšenin z hlíny a ověřoval si na nich mimo jiné působení světla. To poté zúročil při použití temnosvitu (šerosvitu), tedy kontrastu světlých a tmavých partií na obraze.

Na výstavě byl ke zhlédnutí široký rozsah Brandlovy tvorby. Zdůrazněn byl fenomén Brandlovy malířské techniky a jeho osobitý, nezaměnitelný rukopis, který z malíře učinil nejvíce žádaného a nejlépe placeného umělce své doby. Výstava byla strukturována podle chronologické linie, která byla v určitém místě přerušena ucelenou skupinou děl daného tématu, separátně bylo např. poukázáno na Brandlovu portrétní produkci vysoké výtvarné kvality, dále na jeho ikonograficky naprosto ojedinělé žánrové scény

Petr Brandl: Alegorie sochařství, 1710, J. Kupecký Alegorie malířství

Petr Brandl: Historie Josefa Egyptského, 1721, zámek Jindřichův Hradec

a též na techniku malby a její specifika.

Návštěvníci mohli spatřit monumentální, několikametrová oltářní plátna, na nichž se odehrávají dramatické děje ze života světic a světců, ale také umělcovy portréty, a to včetně podobizny jedné z nejvíce kontroverzních osobností barokní kultury – hraběte Františka Antonína Šporka. Na obraze *Sv. Rodina po r.1705*, prodechnutém rodinnou atmosférou, zaujme motiv třešní v košíku. Třešně jsou odkazem na plod z ráje a symbolicky též plod, který Ježíšek přinese lidstvu. Tento námět se objevuje již v 16. st., zejména v Itálii a Nizozemsku. Málo známou malířskou polohou jsou pak Brandlovy žánrové malby, které zachycují svět podvodných mastičkářek a felčarů, kuřáků i prostitutek. Dvě díla *Muž s dýmku a Dívka s číší vína z r. 1710* ze zámku Jaroměřice jsou propojena skrytými symboly souvisejícími s láskou a milostným aktem. Kuřákova goudská dýmka má konotaci na falus - v žánrových scénách v Nizozemí 17. st. hrála nezastupitelnou roli ve výjevech z veřejných domů. Dobové rčení „jít nakopnout dýmku“ znamenalo návštěvu nevěstince. Dívka v oděvu evokující pastýřku vybízí k přípitku. Klobouk má dekorovan květinou Venuše (červená růže) a kalinou, jejíž červené plody jsou potravou drozdů. Mrtví drozdí zdobící klobouk jsou narážkou na pohlavní styk, protože „lovit ptáky“ mělo tento význam. *Vlastní podobizna s gestem rukou z r. 1722-25* je jedinou introspektivní podobiznou bez tradičních malířských atributů (paleta, štětec). Gesto bylo vykládáno různě: jako výčet dluhů nebo jako posunek argumentační. Jednu z dominant výstavy tvoří Brandlovo největší plátno (292x 591cm) *Historie Josefa Egyptského z roku 1721*. Toto dílo, zapůjčené ze zámku v Jindřichově Hradci, prošlo před výstavou náročným restaurováním spolu s dalšími dvaceti díly, a to včetně oltářních maleb. Komplexní restaurování děl trvalo téměř dva roky a podílel se na něm tým restaurátorů Národní galerie Praha. Restaurování obrazu *Historie Josefa Egyptského* také částečně finančně podpořil Národní památkový ústav. Obraz objednal hrabě Černín pro svou obrazárnu. Brandl v kompozici spojil tři epizody příběhu o Josefovi, kterého bratři ze žárlivosti prodali do otroctví v Egyptě. Jedním z nejvíce kopírovaných Brandlových děl byla *Kající se Maří Magdalena z r. 1710*. Umělec tenkrát maloval splývavými tahy štětce, jemně

formující obličej a odhalenou hrud. Měkké obrysy se téměř ztrácejí, styl malby připomíná techniku sfumato (it. kouřový, tedy v jakémsi kouřovém závoji). Tato technika je nejčastěji spojována s Leonardem da Vinci. *Podobiznu hraběte Šporka z r. 1731* ze zámku Frydlant je doprovázena sousoším tzv. Křesťanského vojína od M. B. Brauna. To symbolizuje ochranu duchovních hodnot a zde vyjadřuje Šporkův „boj za svou pravdu“. Proto i argumentační gesto jeho pravice má přesvědčit o jeho pravdě. Nizozemským malířem N. Maesem se Brandl inspiroval v *Podobizně šlechtice v modrém plášti kolem roku 1710*. Obraz zakoupila NG v r. 1922 od rodiny Nosticů. Šlechtic stojí v elegantní póze s rukou v bok, zvané akimbo, která znamená vysoké společenské postavení. Intenzivní sytost modrého pláště vznikla použitím velice drahého pigmentu ultramarín s pruskou modří. Na rtg. díla je vidět, že Brandl začal malovat tvář bez idealizace, s baňatým nosem. To se objednavateli nelíbilo, tak Brandl obraz otočil a začal malovat znovu. Původní malbu zatřel červeným podkladem.

Samostatnou sekci výstavy tvoří obrazy, na nichž Brandl ostantativně předvádí svou originální, naprosto nekonvenční a na svou dobu moderní malířskou techniku. Brandlovo haptické, až sochařské vnímání malby jeho dílu vtisklo jedinečný autorský rukopis. Na výstavě je také zastoupeno dílo Brandlova spolupracovníka a blízkého přítele, slavného sochaře Matyáše Bernarda Brauna, jehož fenomenální tvorba je spojena například se sochařskou výzdobou areálu zámku a hospitalu v Kuksu.

Výstava dále připomněla dílo Brandlova oficiálního učitele Kristiána Schrödera, tvorbu Brandlova slavného předchůdce, malíře Karla Škréty, i malby jeho současníků a následovníků (Jan Kupecký, Michael Václav Halbax, Filip Kristián Bentum). Výjimečnost Brandlovy tvorby a jeho života podtrhuje inovativní instalace architektky Romana Brychty.

Výstavou návštěvníky prováděl kreativně zpracovaný audioprůvodce (autor: René Levínský, režie: Johana Ožvold), dětské diváky pak hravé a edukativní videoanimace o životě a díle Petra Brandla (autor: Tomáš Zach, namluvil: Kryštof Hádek) nebo dva videodokumenty, které zpracovaly časosběrný materiál z průběhu procesu restaurování největšího Brandlova díla *Historie Josefa Egyptského*

Petr Brandl: Kristův křest, 1716, Manětín

(režie: Jan Strejcovský). Výstavu doprovodil také obsáhlý výkladový katalog a publikace pro děti a mládež z tradiční edice Národní galerie Praha *Obrazy do kapsy*.

Život Petra Brandla

Narodil se 24. října 1668 v Praze, otec byl německý krejčí, matka Alžběta, rozená Hrbková, byla z české rolnické rodiny. Její bratr Marek Hrbek byl slavným pražským zlatníkem, pracoval mj. pro katedrálu sv. Víta. Od r. 1683 Brandl studuje na jezuitském gymnáziu u sv. Mikuláše, studia nedokončil. Poté se vyučil malířem u Kristiána Schrödera. Schröder byl správcem obrazárny Pražského hradu, zprostředkoval mu vstup do galerie a studium vystavených obrazů starých mistrů.

Petr Brandl: Kající se Maří Magdalena, po roce 1719, originál a 3 kopie

Od r. 1689 vystupuje jako samostatný malíř, do malířského cechu však nechce vstoupit. V roce 1693 se oženil s Františkou Helenou Klossovou, dcerou malíře a rytce Klose. V r. 1694 se narodil syn Maxmilian, v r. 1696 Karel a v r. 1698 Anna. V západních Čechách na panství ve Žluticích, Chyši a Manětíně pobývá v r. 1698. Spor o placení výživného na děti s manželkou začíná v r. 1708, maluje obraz pro kostel ve Lnářích. S M.B. Braunem se neúspěšně zúčastní soutěže o sousoší na Karlově mostě. Podniká v dolování zlata v Jilově v r. 1710-15. Obrazy pro Břevnovský klášter a kostel v Manětíně tvoří v l. 1715-19. R. 1721 hrabě Černín objednává obraz *Historie Josefa Egyptského*. V l. 1725-27 maluje Brandl svá vrcholná díla, mezi nimi obraz *Simeon s Ježíškem*. Jeho malířský rukopis je uvolněný. Později tvoří jeden ze svých nejkrásnějších oltářních obrazů – *Klanění tří králů pro zámeckou kapli ve Smiřicích*. Vězněn pro dluhy v Hradci Králové 1728-29. Znovu vězněn v Hradci Králové 1731, pak pracuje pro hraběte Šporka na Kuksu. V l. 1734-35 maluje díla pro kutnohorské kostely. Uprostřed práce, zábavy i chudoby umírá – na dvorku hostince U Červeného koníčka, 24. září 1735. Celé město se přišlo rozloučit a vzdát mu úctu. Byl pohřben v kostele P. Marie Na Náměti v Kutné Hoře.

Další informace k životu a dílu Petra Brandla lze nalézt v online databázi: www.petrbrandl.eu. Jaromír Hampl

DVĚ VÝSTAVY V GALERII MĚSTA PLZNĚ

Prestížní Galerie města Plzně na přelomu roku 2023 potěšila návštěvníky hned dvěma samostatnými výstavami. Pro často vedle sebe vystavujících i věkem si blízkých, malířku a básnířku Květu Monhartovou a sochařku Miroslavu Novou, byly prostory galerie zajímavou výzvou. V režii kurátora obou instalací, emeritního ředitele Galerie města Plzně Václava Maliny, několik místností v přízemí zaplnila výstava „Obrazy“ Květy Monhartové (1938) a členěné prostory kamenného podzemí oživila instalace „Sochy“ Mirky Nové (1935).

Květa Monhartová

Květa Monhartová, prezidentka skupiny P89 a členka Unie výtvarných umělců Plzeň, uskutečnila svoji první výstavu v roce 1975. Od té doby poznali její tvorbu diváci mnohých českých i zahraničních galerií a díla jsou zařazována do veřejných i soukromých sbírek. Výrazným úspěchem malířky byla v roce 1918 její výstava v prestižním Muzeu Kampa v Praze. Převážně akrylovou tvorbu charakterizují soubory a cykly často s humánním tématem a v každé další prezentaci nacházíme umělecký posun.

Již při vstupu do galerie útočily akryly na vnímání příchodky dynamickými barvami. V solitérních velkoformátových malbách, či ve čtvercových obrazech skládaných polypptychů se mezi barvami navíc přelévaly valéry červení. Zaujal quadriptych „Postavy strnou, hlavy se obrátí“. Právě řazené hlavy, figury i jejich torza se v obrazech stávaly opakovaným uměleckým vyjádřením. Odkaz erotiky nechyběl v díle „Prožíváme rozkoš ze hry“.

Vedle pozornosti k tělesnosti ale jiná témata nepostrádala zájem o filozofii a spiritualitu. Emocionální ponor umělkyně vedl diváky k zamyšlení u námětu „Život za branou“. Dále sedm výrazně gestických a barevnou paletou širokého štěteč červeně prolínaných quadripptychů otevíralo příběhy několika divadelních tragedií: Krvavé svatby, Nevěsty Messinské, Caliguly, Mefista, Spartaka i Romea a Julie. Některé z vystavených akrylů přiváděly náměty ze života psů. Vtipné uspořádání až karikaturních obrazů Výchova psů v Čechách a Výchova dívek v Čechách připomínalo autorčin smysl pro humor a nadsázku. Výstavu uzavíralo velkoplošné dominantní dílo složené ze šesti portrétů a figur. Vedle klidnějších portrétů ale figury oslovovaly neklidným pohybem. V dílech Květy Monhartové je vždy přítomen zobecnující náznak, symbol, znak i možnost vícevýznamovosti. Zcela uvolněné malířské gesto sleduje kreativní svobodu myslí a její práce na scéně figurální malby patří k přednímu aktuálnímu výtvarnému výrazu.

Caligula

Miroslava Nová

Sochařka a medailistka Miroslava Nová je členkou Unie výtvarných umělců Plzeň, skupiny P89 a jako členka Asociace umělců medailérů se zúčastňovala mezinárodních výstav FIDEM. Od roku 1975 samostatně vystavuje doma i v zahraničí. V roce 2015 prezentovala svou kolekci soch/kamenů v exkluzivním Muzeu Kampa v Praze, kdy objekty osobně vybírala Meda Mládková. Jeden o dílo se pak v galerii stalo součástí stálé expozice. Nefigurativní sochy Miroslavy Nové najdeme ve veřejném prostoru, veřejných i soukromých sbírkách. Patří k nim realizovaný pomník „Obětem povodně v Troubkách“, jež svědčí o sochařčině empatickém zájmu o člověka a vzájemné lidské vztahy. Osobitým výtvarným pojednáním soch/kamenů se Miroslava Nová stává originálním solitérem. Svá díla tvoří minimalistickými zásahy se snahou neporušit tvarovou řeč kamenů. Nejraději komunikuje s barevnými českými mramory. Uměleckou vizi v určité podobě kamene vznikají ručně jednoduchými nástroji plošná zhrubění i dokonalá vyhlazení povrchů kamene. Neobvyklý sochařský přístup ocenil i významný český výtvarník Zdeněk Sýkora. Kromě masivních kamenů se Miroslava Nová také věnuje i drobným pracím medailí, plastik z sádky, hlíny a cínu.

Sklepení Galerie města Plzně představovalo skulptury z mramoru nehodivského, suchomastského, sliveneckého i mořinského. Suchomastský objekt nejen svým označením „Radostná událost“ návštěvníky přesvědčil o kolébaném dítěti. Invence autorky nacházela širší významy

kamenů v jejich spojení s prvky dřeva. Pod názvem „Nehodivský mramor na dřevě“ díky kreativnímu usazení mramor zářil bílými odlesky. Zahnědlý nehodivský mramor, umístěný na bílém mramoru mořinském, i bez názvu vytvářel reálný tvar hříbu. Prostorem pokračovalo sedm většinou vertikálně skládaných kamenných kompozic, které svým uspořádáním sdělovaly i možné děje. S názvem „Rasnatec“ se ve variaci s nehodivským mramorem objevoval tajemný černý hadec. Velká dominantní kamenná skladba s titulem „Variace“ složená z bílého nehodivského mramoru a ukotvená do velkého otevřeného torza stromu, potvrzovala autorčin nekonečný zájem o propojování přírodních jevů. Také přírodě blízký soubor ručních papírů pojmenovaný Průzory nesl oboustranně čitelné subtilní kresby tužkou. Zaznamenávané tvary mramorů nalázaných v lomech zachycovaly prahmotu kamene před prvním výtvarným zásahem.

Miroslava Nová umí rozeznat nejen kamene, ale i emoce diváků. Originalitou výtvarných zásahů napovídá možnosti současné sochařské tvorby. Přesto přes všechny úspěchy u ní najdeme především skromnost a životní oddanost tvorbě.

Mgr. Bedřiška Terezie Brůhová

Úslava

LODE V PLZNI

Nechcem mystifikovať, stačilo, že William Shakespeare situoval Čechy v Zimnej rozprávke k moru, ale Západočeská galéria v Plzni skutočne pripravila na zimné mesiace zaujímavú výstavu, ktorá určite stála za návštevu. Pod názvom *Plnou parou vpred!*, s podtitulom *Lode a plavba v Českom maliarstve 1850–1950* vo Výstavnej sieni 13 predstavila vnútrozemskú plavbu v Čechách, ktorá je vďačnou a doteraz len málo preskúmanou témou.

Otakar Mrkvíčka: Vltavské nábřeží s parníkem, 1943. NGP

Častejšie upozorňujem, že sa oplatí navštevovať regionálne galérie. Či už spomínanú Plzeň, Liberec, Litoměřice, Cheb, Hlubokú, ale aj moravské galérie. Každá má počas kalendárneho roku aspoň jednu výstavu, kvôli ktorej sa tam oplatí zájsť. Kvalitné zbierky, to isté možno povedať o odborných pracovníkoch – a najmä dobré nápady. Autor výstavy, kunsthistorik Nikolaj Savický, je aj historikom a, okrem iného, sa venuje dejinám techniky. Je autorom a editorom viacerých publikácií o problematike dejín plavby v Čechách.

Pod titulom *Pražská paroplavba obrazom doby* Nikolaj Savický pripravil katalóg k výstave, ktorá prináša dokonca aj objavy. Obraz Josefa Šimu *Velký kolesový parník uviazaný pod Šítkovským splavom v Prahe* bol pôvodne uvádzaný ako *Parník na Seine*. Podľa asymetrických okienok na kolesnici modelom k tomuto obrazu bol legendárny parník *Primátor Dittrich*. Obraz lode totiž ani vzdialene nepripomínal lode v Paríži, také tam v prevádzke neboli.

Iniciátor založenia pražskej paroplavby, podnikateľ plavec, český vlastenec a pražský starosta František Dittrich ani netušil, čo všetko ešte bude po rokoch s jeho menom a funkciou spojené. Známý český spisovateľ – humorista, gymnaziálny profesor Jaroslav Žák, podľa kníh ktorého boli nakrútené filmy *Cesta do hlubin študákovy duše* a *Štúdiá a kantoři*, pripravil aj iný príbeh spojený s legendárnym primátorom. Kniha *Vzpouza na lodi Primátor Dittrich*, ktorú napísal, je humorný príbeh, ako malý chlapec so psom spôsobili vzburu na slávnom parníku, aby ju nakoniec spoločne potlačili. Ilustrácie Vlastimila Radu ostávajú dodnes v pamäti čitateľov.

Uvediem ešte jednu spomienku spojenú s primátorom Dittrichom spred novembra 1989. Pracoval som v Klube slovenskej kultúry, ktorý, kým bol zrenovovaný Dom slovenskej kultúry v Purkyněho ulici, mal sídlo ako súčasť Pražského kultúrneho strediska (PKS) v Obecnom dome. Vtedy platil predpis, že PKS mohlo dať súhlas

na vystupovanie pražských a stredočeských umelcov po absolvovaní prehrávok pred komisiou PKS. Vôbec nešlo o hudobné schopnosti tej-ktorej skupiny, ale o ich ideologickú znalosť. Už si nepamätám, o ktorú skupinu vtedy išlo, ale musela byť renomovaná, pretože sa všade hovorilo, že jej členovia takmer nedostali príslušné povolenie, lebo jeden z nich, či už z recesie, alebo vážne, na otázku, ako sa volá pražský primátor, namiesto Františka Štafu alebo Zdenka Zuzku odpovedal: primátor Dittrich.

Nikolaj Savický v katalógu rozobral históriu od solných lodí k prvým parníkom. Príbeh zrodu a vzostupu *Vltavskej paroplavby*, za ktorou stál podnikateľ Vojtech Lanna. Ten ju považoval za kľúč k hospodárskemu rozvoju krajiny. Svojimi aktivitami umožnil plavbu lodí so strojným pohonom po Vltave medzi Štěchovicami a Prahou. Je zaujímavé, že z hospodárskych dôvodov plavbe na Vltave a nadväzne na Labe poskytoval podporu aj panovník František Jozef. Pri svojej poslednej návšteve Prahy venoval výstavbe kanalizovanej vltavsko-labskej ceste, jednej z najväčších verejných investícií posledných desaťročí habsburskej monarchie, mimoriadnu pozornosť. Autor si všima aj históriu konca republiky a prvých rokov protektorátu, kedy sa uvažovalo o väčšom hospodárskom využití vltavskej plavby. Záverečná kapitola histórie pražskej paroplavby v sledovanom období spočívala v jej využití trávenia voľného času.

Obrazy, podobne ako aj vystavené modely, pochádzali z jedenástich galérií. Boli predstavené špičkové diela osemnástich umelcov, napríklad Antonína Chittussiho, Jakuba Schikanedera, Josefa Šimu, Karla Holana, Václava Bartovského, Otakara Mrkvíčku, Bohumira Matala či Kateriny Černé.

Na výstave ako kuriozitu prvýkrát predviedli tri rozmerné plátna Jakuba Schikanedera s ná-

Antonín Chittussi: Krajina se Seinou, 1885. NGP

Josef Šima: Z Marseille, 1923. NGP

Antonín Chittussi: Partie z Troje u Prahy, 2. pol. 19. stol. NGP

metmi pražských parníkov, zo zbierok troch inštitúcií.

Za kvalitne pripravenú výstavu kurátorky Evy Skořepové a autora výstavy Nikolaja Savického treba Západočeskú galériu v Plzni len pochváliť. Vojtech Čelko

VELKOLEPÁ VÝSTAVA BAROKO V BAVORSKU A V ČECHÁCH V NÁRODNÍM MUZEU

Národní muzeum otevřelo největší výstavní projekt letošního roku. V Historické budově návštěvníci uvidí mnohdy nikdy nevystavené nejvzácnější umělecké skvosty baroka z období 100 let 17. a 18. století české a bavorské proveniencí. Společný projekt Národního muzea a Domu bavorských dějin slavnostně zahájil ministr kultury Martin Baxa, státní ministr pro evropské záležitosti Bavorska Eric Beißwenger a generální ředitel Národního muzea Michal Lukeš spolu s ředitelem Domu bavorských dějin Richardem Loiblem. Česko-bavorská zemská výstava navazuje na výstavu v německém Řezně, přináší však navíc barokní poklady ze sbírek Národního muzea i od českých a zahraničních zapůjčitelů. Výstavu v Řezně zhlédlo 50 tisíc návštěvníků. Vzácná přehlídka unikátních uměleckých děl uspořádaných do šesti tematických celků stává do popředí epochální rozmach prezentující obě země jako společný kulturní prostor propojený vzájemnou inspirací.

Navzdory velké evropské krizi známé jako třicetiletá válka, navzdory období válek i morovým ranám rozkvétá v Evropě v době mezi 20. léty 17. a 20. léty 18. století epocha předurčující povahu české i bavorské krajiny, která si tento ráz nese dodnes. Obrovský rozvoj nastává ve všech kulturních i společenských oblastech a baroko se stává dynamickým životním stylem, jehož podstatou je neustálý pohyb, rozvoj architektury, malířství, sochařství, hudby, divadla či vědy, ale i víry. Příběh baroka v Ná-

Cestovní oltář vévodů Viléma V. Bavorského

Barokní divadlo světa

rodním muzeu je přehlídkou vynikajících uměleckých děl, která představuje obě země, Čechy i Bavorsko, jako součást jednotného prostoru barokní kultury ve střední Evropě.

„Národní muzeum si po své obnově vytkló nejen cíl vybudovat nové moderní a atraktivní stále expozice, ale též veřejnosti slíbilo, že bude pořádat velké mezinárodní projekty a prezentovat výjimečná výstavní témata z celého světa a svůj slib plní. Již v roce 2020 jsme uspořádali jedinečnou výstavu památek starověkého Egypta s názvem Sluneční králové. Nyní do Prahy přivážíme další mimořádný projekt. Výstava Baroko v Bavorsku a v Čechách boří mýty o období temna a ukazuje toto období též jako dobu světla. Návštěvníci budou mít jedinečnou příležitost spatřit na jednom místě celkem 218 originálních, evropsky mimořádných sbírkových předmětů, z nichž některé jsou opravdovými unikáty nedozírné hodnoty a některé budou vystaveny vůbec poprvé v historii,“ říká generální ředitel Národního muzea Michal Lukeš.

Přirozené prolínání vztahů mezi Bavorskem a Čechami se ve výstavě podařilo zachytit na různých úrovních. Společná byla témata i jejich tvůrci. Světec Jan Nepomucký se stal zemským patronem obou krajin a velkým

uměleckým tématem, které výstava reflektuje dřevorezbu s vyobrazením Jana Nepomuckého v životní velikosti od autora Jana Brokoffa zapůjčenou z Muzea Šumavy. Návštěvníci uvidí také jeden z nejvzácnějších předmětů, kterým je Dientzenhoferovský skicář z období kolem roku 1680 zapůjčený z Bavorského národního muzea v Mnichově, který je se svými 479 listy největším středoevropským souborem architektonických kreseb z období baroka.

Výstava je ve čtyřech sálech Historické budovy Národního muzea členěna do šesti tematických částí. První částí je Prolog: Světla a stíny, druhá kapitola má název Bouřlivé časy, třetí část výstavy nese název Prostor baroka: Velké staveniště, čtvrtý oddíl má název Barokní divadlo světa, pátou částí výstavy je Epilog: Baroko v Bavorsku a v Čechách a poslední, šestou částí, jsou Barokní skvosty ze sbírek Národního muzea. Každá část je laděna do jiné barvy.

Celou výstavu zahajuje Prolog v zelené barvě s názvem Světla a stíny zachycující chmurné období českých dějin – česko-habsburský konflikt vrcholící bitvou na Bílé hoře a popravou 27 českých pánů. Protikladem na bavorské straně je mocenský vzestup a jmenování Maxmiliána I. kurfiřtem roku 1623. První kapitola výstavy

reprezentuje například olej na plátně s názvem Bitva na Bílé hoře dne 8. listopadu 1620 od malíře Pietera Snayerse, zapůjčený z Bayerisches Armeemuseum.

Druhá kapitola výstavy – fialová nese název Bouřlivé časy, kdy na pozadí náboženských sporů a třicetileté války přinášejí stavitelé z oblasti jezer na dnešním italsko-švýcarském pomezí prvky nového, energického, dynamického slohu, který se zrodil v Římě a o kterém dnes mluvíme jako o baroku. Toto období reprezentuje nejtěžší exponát výstavy – mramorová náhrobní deska v podobě kostry v životní velikosti, barokní memento mori, zapůjčená ze salcburského muzea, či alegorický obraz malíře Jacoba Gerritsze Loeffa Loď Církve z muzea v Utrechtu.

Třetí část výstavy – červená vrcholí Prostorem baroka: Velkým stavenišťem, kdy kolem roku 1680 a v následujících desetiletích zažívají české země i jižní Německo barokní stavební boom. Prostor krajiny zaplňují barokní zámečky, poutní kostely, křížové cesty a klášterní areály. Ve městech rostou tvarově bohaté měšťanské domy, veřejné budovy a paláce, mosty jsou osazovány sochami, náměstí kašnami. Za-

jímavým sbírkovým předmětem v této kapitole je otevíratelný dřevěný model evangelického kostela Nejsvětější Trojice v Řezně z roku 1627.

Čtvrtý oddíl výstavy – žlutý se zaměřuje na Barokní divadlo světa a návštěvníci si tu budou moci poprvé prohlédnout architektonický model dřevěné divadelní scény, která byla vestavěna do areálu letní jízďárny Pražského hradu. Amfiteátr pojmul 200 účinkujících a 4000 diváků a jeho účelem bylo uvedení opery Costanza e fortezza u příležitosti korunovace Karla VI. Výjimečný je v této výstavní kapitole také kostýmní komplet a doplňky Pallas Athény ze zámku Český Krumlov, jenž disponuje jednou z nejkompexněji dochovaných barokních divadelních scén na světě. Kostým byl vystaven naposledy v roce 2001 a jeho zápujčka Národnímu muzeu je velkou raritou.

Epilogem s názvem Baroko, Bavorsko a Čechy se s ostrými kontrasty a dynamikou chýlí barokní epocha ke konci. Velmi emotivně působí v této kapitole výstavy obraz Smrt sv. Jana Nepomuckého od Františka Karla Palka zapůjčený z Národní galerie v Praze.

Zcela novou kapitolou výstavy, kterou mo-

hou spatřit pouze návštěvníci v Praze, jsou Barokní skvosty ze sbírek Národního muzea, které ukrývají řadu mimořádných památek jako například dámské barokní střevíce, kytaru se zalomeným krkem nebo poprvé v historii vystavenou Kalvárii od Matyáše Bernarda Brauna. Hlavní ochutnávkou je nástin pozoruhodného a v řadě ohledů jedinečného souboru z bývalého Matematického muzea původně založeného při staroměstské jezuitské koleji Klementinum ve 20. letech 18. století, nejstaršího veřejného muzea v českých zemích a jednoho z nejstarších v Evropě. To vedle zlomku rudolfinských sbírek uchovávalo mechanické přístroje, cizokrajné a domácí přírodniny i nejrůznější kuriozity. Jejich část dnes náleží Národnímu muzeu a návštěvníci se mohou těšit například na Ulitu s reliéfem Neptuna a jeho doprovodu a Lasturu z poháru typu nautilus. Oba předměty pocházejí původně z Německa či Nizozemí ze 17. století.

„Těžiště celé přehlídky spočívá v evokaci „velkého staveniště“, oně křížovatký idejí a uměleckých proudů, již se stala střední Evropa na přelomu 17. a 18. století. Návštěvníci si budou

mít možnost prohlédnout například jedinečný soubor dobových architektonických modelů z německých sbírek, jako je model kostela sv. Markéty v Baumburgu s unikátní průhledovou perspektivou do interiéru modelu. Součástí tvůrčího postupu v období baroka se stalo zhotovení takzvaných modellett, modelů sochařských a malířských děl provedených v drobném měřítku. Ty na výstavě reprezentuje mimo jiné vzácné modelletto k nástropní malbě knihovního sálu jezuitské koleje Klementinum v Praze ze sbírek Národního muzea. Modely z německých sbírek a modelletta ze sbírek českých představují tematický celek, jaký dosud nebyl shromážděn na žádné z výstav barokního umění,“ říká autor výstavy Baroko v Bavorsku a v Čechách Vít Vlnas.

Vedle našich velkých sbírkových institucí, jako je Národní muzeum, Národní památkový ústav, Národní galerie v Praze, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, Arcibiskupství pražské nebo Správa Pražského hradu se na výstavě objeví exponáty z vlastnictví menších organizací, měst, far či od soukromých vlastníků. Podobně je tomu i v případě zahraničních zapůj-

Busta Maxmiliána I. Bavorského a obraz Ferdinanda II.

P. Anneis: Český Krumlov pod ochranou Immaculaty a světců

Sv. Roch z kostela sv. Šebastiána v Ingolstadtu

čitelů z Německa, Rakouska a Holandska.

Nejvýznamnější čeští zapůjčitelé

Národní památkový ústav, Uměleckoprůmyslové museum, Národní galerie, Arcibiskupství pražské, Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Správa Pražského hradu, Senát ČR, Ústav dějin umění AVČR, Židovské muzeum v Praze.

Nejvýznamnější zahraniční zapůjčitelé

Bayerisches Armeemuseum, Ingolstadt; Bayerisches Nationalmuseum, München; Bayerische Verwaltung der staatlichen Schlösser, Gärten und Seen, Residenz München a Schloss Nymphenburg; Benediktinerabtei Michaelbeuern, Salzburg; Museen der Stadt Regensburg; Museum Catharijneconvent, Utrecht; Salzburg Museum; Stadtarchiv und Museen Fürth; Tiroler Landesmuseum | Land Tirol, Innsbruck; Universitätsarchiv München (UAM).

Přehled sbírkových předmětů ve výstavě Baroko v Bavorsku a v Čechách

Celkový počet exponátů: 218 originálů, 2 faksimile (133 českých – z toho 59 ze sbírek Národního muzea, 87 zahraničních)

Počet originálních exponátů nově pro výstavu v Praze: 49

Počet zapůjčitelů: 87 (54 zahraničních, 33 tuzemských)

Pojistná hodnota výstavy činí 337.851.404 Kč.

Architektonické řešení výstavy, které bylo

modulově navrženo pro snadnou demontáž, transport a opětovnou montáž v Praze.

V rámci výstavy se mohou návštěvníci těšit na interaktivní a haptické prvky. K dispozici jim budou dvě multimediální stanice, kde si budou moci prohlédnout detaily obrazů a architektonických návrhů, mapy s vyznačenými lokalitami a památkami či popisky a fotografie. Dalším zajímavým prvkem je 3D model kostela sv. Vavřince v Jablonném v Podještědí či roz-pohybované čtyři barokní obrazy s loveckou tematikou. Interaktivní prvky doplní audionahrávky a tři haptické panely se vzorníkem technik opracování stavebních kamenů a modely zjednodušující obrysy exponátů.

Výstavu doprovází komentované prohlídky i procházky Prahou, přednášky a workshopy. Pro školy jsou připraveny vzdělávací programy, pro dětské návštěvníky výtvarné a rukodělné dílny.

Výstava Baroko v Bavorsku a v Čechách bude v Historické budově Národního muzea otevřena do 8. května 2024.

Více informací naleznete na www.nm.cz.

Jaromír Hampl

Kostým Pallas Athena z divadla Č. Krumlov

RŮZNÉ ZPŮSOBY OBŽIVY UMĚLCŮ V 19. STOLETÍ

Reklama, multiplikace děl, krajiny, drobné portréty, ale i knižní a časopisecké ilustrace. To vše patřilo mezi nové způsoby obživy umělců v 19. století. Právě proměně uměleckého provozu, vztahu umělce a publika a různým způsobům obživy v tržním prostředí 19. století se věnuje nová výstava Západočeské galerie v Plzni *UMĚNÍ PRODÁT (SE). UMĚLEC VE SPÁRECH TRHU 19. STOLETÍ*.

Foto: archiv ZČG

Návštěvníci se mohou těšit na díla Václava Brožíka, Vojtěcha Hynaise, Františka Kupky, Alfonse Muchy, Jana Štursy a řady dalších významných českých autorů.

Přestože o tom většinou knihy mlčí, je prozaickou skutečností, že se umělec svou tvorbou musel mimo jiné také uživit. Devatenácté století bylo dobou, kdy se měnil vztah zadavatelů a tvůrců, nový charakter získávaly poměr publika k výtvarnému dílu i samotné tržní mechanismy. Doba, kdy umělec chránila příslušnost k malířském cechu, zakázky zámožného mecenáše či náklonnost šlechty a církve, se postupně vytrácela.

Strategie umělců pro úspěšný prodej

Existenční zajištění nacházeli někteří umělci v živnosti, která mohla být spjata i s „neuměleckým“ podnikáním. Pracovali se vzorníky, nebránili se kopiím, multiplikaci motivů a děl či užití nových reprodukčních technologií. Úspěšnost prodeje navíc podporovali i produkcí malých, finančně dostupnějších formátů. Kromě oblíbených krajin nebo žánrových scén napl-

Západočeské galerie v Plzni, výstavní síň, Pražská 13

ňovali měšťanskou poptávku ryze komerčním výtvarným produktem drobné podobizny. Obživu mohla skýtat také drobná grafika: vizitky, jídelní lístky či diplomy. S rozvojem grafických technologií, především litografie, vstupoval často i renomovaný umělec do veřejného prostoru jako tvůrce plakátů a jiných reklamních poutačů.

Jakými strategiemi tedy mohl umělec v 19. století zaujmout, aby své umění prodal, jak se sám prezentoval na uměleckém trhu, aby si zajistil přízeň publika?

„Výstava *Umění prodát (se). Umělec ve spárech trhu 19. století* sice představuje umělce ve spárech

trhu, nikoliv však podle zažitých romantizovaných představ o „chudém malíři, ale naopak jako umělce, který je schopen se v nové době dobře zorientovat a uplatnit,“ objasňují autoři výstavy Eva Bendová, Marie Fírtová a Vít Vlnas.

Expozice se soustředí na tři kapitoly charakteristické pro tehdejší umělecký provoz: na to, jak reklama mohla ovlivňovat umění, jak se umělecké dílo profilovalo jako reklama prostřednictvím multiplikací a reprodukcí a jakými cestami (mimo veřejné zakázky nebo sběratelství a výstavy) umělec do tržního prostředí vstupoval.

„Návštěvníkům je téma představeno prostřednictvím 109 děl. Kromě malby, drobných sochařských děl, kresby a grafiky jsou k vidění dobové fotografie, knižní kultura, ilustrace a další ukázky umění všedního dne, jako například váza, dóza, firemní vizitky, plakáty či reklamy na mýdlo,“ vypočítává Marcela Štýbrová, kurátorka výstavy ze Západočeské galerie v Plzni.

Živnostenské a řemeslné křídlo zastupuje Norbert Grund, August Bedřich Piepenhagen, Josef Navrátil. Umění i rutinu portrétu představují velká jména generace Národního divadla – Václav Brožík, Vojtěch Hynais, Jakub Schika-

neder. Prostor je věnován i umělcům, kteří se uplatnili v „nových médiích“ a stali se tak průkopníky dosud neznámých technik a žánrů – Luděk Marold, Alfons Mucha, František Kupka, Karel Špillar. A také těm, kteří vstoupili do kulturního povědomí svým angažmá v oblasti ilustrace, knižní kultury i dobových časopisů – Viktor Oliva, Mikoláš Aleš, Vojtěch Preissig. Návštěvník nahlédne i do procesu multiplikace významného uměleckého díla, nejen na příkladu slavné malby, ale i v drobné plastice, zastoupené zmenšeninami děl Josefa Václava Myslbeka či Jana Štursy.

K výstavě současně vychází stejnojmenný katalog v grafické úpravě Martina Pivrnce.

Výstava vznikla ke 44. ročníku plzeňského mezioborového symposia na aktuální téma Trh a kapitál v české kultuře 19. století, konaného v rámci festivalu Smetanovských dnů Plzeň, a byla připravena ve spolupráci s Katolickou teologickou fakultou Univerzity Karlovy.

Kromě vlastních děl jsou vystavena zapůjčená díla z Galerie hlavního města Prahy, Galerie KODL, Galerie výtvarného umění v Náchodě, Husitského muzea v Táboře, Moravské galerie v Brně,

Karel Špillar, Si vous toussez prenez des Pastilles Géraudel, po 1902, návrh plakátu, Uměleckoprůmyslové museum v Praze

Vojtěch Hynais, Taussig's Violetta Unice Veilchen Extrakt, 1900, Uměleckoprůmyslové museum v Praze

Národní galerie v Praze, Národního muzea, Oblastní galerie Liberec, Památníku národního písemnictví, Sbírký plakátů Terryho ponožky, Sklářského muzea Nový Bor, Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a soukromých sběratelů.

Výstavu je možné navštívit ve výstavní síni „13“, Pražská 13, Plzeň od 1. března do 2. června.

Otevřeno je denně kromě pondělí od 10 do 18 hodin. K výstavě je doprovodný program, podrobnosti jsou na www.zpc-galerie.cz.

Jaromír Hampl

Foto: archiv ZČG

Antonín Machek, Podobizna Marie Karasové, 1841, ZČG

Norbert Grund, Markytánský stan na pobřeží, ZČG

VÝTVARNÝ SPOLEK NOVÉ SDRUŽENÍ PRAŽSKÝCH UMĚLCŮ

Výtvarný spolek Nové sdružení pražských umělců vzniklo v roce 1992 a jako takové náleží k nejstarším takovýmto spolkům výtvarníků, vzniklým po roce 1989 na území dnešní České republiky. Jeho současnou předsedkyní je akademická malířka Alena Petříčková, se kterou jsem si o současnou podobu povídal ve spolkové galerii v Husinecké 8 na pražském Žižkově.

obraz Aleny Petříčkové

V současnosti nás je 22 členů. Vystavujeme v našem ateliéru, výstavní síni Antonína Navrátila. **Toniček Navrátilů** byl taky členem našeho sdružení, ale v běžném životě byl advokátem, malujícím. Já jsem ho přesvědčovala, aby byl víc malující. Jeho expresivní obrazy ze soudních síní byly úžasné. Já jsem taky figuralistka, víceméně, tak se mi to hrozně líbilo, tak jsme ho přijali, ještě když jsme byli v Mánesu. Jeho snem bylo nám zařídit nějakou výstavní galerii, kde bychom mohli sami vystavovat, nejenom v regionech a v zahraničí, ale abychom mohli

tu naši současnou tvorbu mít kde vystavovat, to bylo pro nás to nejdůležitější. Ve svém baráku chtěl mít svoji galerii, ale ne osobní.

Spousta lidí ze spolku odcházela, a když nás vyhodili z Mánesa, tak jsme měli možnost se scházet akorát po hospodách a tam si říkat svoje problémy. Při jedné diskusi vznikla možnost, že by nám to klidně financoval ve svém baráku, to byl jeho sen. Takto jsme to vzali a v roce 2010 se to realizovalo, první výstava spolku byla v roce 2011, Toniček bohužel brzy zemřel a já jsem si vzala za úkol, že půjdu v jeho šlépějích

a jak budu moct, to dodržím. Tak tu děláme výstavy členů, hostů a novejších členů, jimiž se snažíme spolek omladit, protože to naše sdružení je složené spíše z těch starších.

Celoročně každý měsíc pořádáme výstavy členů plus hosté, přátelé odsud i ze zahraničí. 15 výstav se koná v jednom roce, v roce 2024 jsme si řekli, že je to náročný pro všechny, tak už pouze 12. Každý rok je jedna společná výstava v létě a o vánočních svátcích.

Dala by se najít společní tvář NSPU? Nebo jsou jednotliví členové příliš výrazné individuality?

Každý potřebuje ukázat svoji současnou tvorbu, má svoji vyslanou cestu a vystavovat je pro nás velmi důležité, proto se snažím, aby tu byly výstavy autorské, aby ukázali, co nového vytvořili a ve výstavní síni to vypadá jinak než někde za skříní.

Naše sdružení spojuje nejen malíře, ale i grafiky, fotografy, sochaře. Nejsou v něm jen výtvarníci pocházející z České republiky, ale z různých zemí, jako Ukrajiny (Michail Ščigol), Íránu (Yasmin Golshani), Francie (Valexia), Rumunska (Irina Klamp Stanescu). U nich se mi líbí, jak pracují a žijí ve vzpomínkách na svoji zemi a zároveň tvůrčím způsobem pracující z nás, z naší země, to se týká hlavně Yasmin.

Kdo je vůbec nejstarším členem sdružení?

Věkem to bude **Jindra Modráček**, který byl asistentem u profesora Součka, u kterého jsem taky studovala – a je pro mě takový člověk, který ztvárňuje abstrakci, protože my jsme byli jako spolek více abstraktní. Já jsem sem spolu s Marschalovou přišla jako figuralistka. U Jindry je zajímavý, že realitu ztvárňuje základními tvary jako je pruh, kruh, použít kombinovanou techniku, lepi i papíry a to všechno vytváří nádhernou harmonii obrazu. Vytváří nejen obrazy, ale i dřevěné sochy. Vychází z přírody, dotváří to filozofickými fragmenty různých filozofů, který pročetl v životě. Jsem moc ráda, že ho tu máme, je to takovej solitér našeho sdružení.

Protože tato generace mizí a potřebuje nějaký kontakt a tady na Žižkově máme genius loci, tak sem všichni členové rádi chodí. Každé čtvrtky tu máme radu a každé přinese to nové, co dělá. Všechny názory tu řešíme, i problémy malířský. Navzájem si pomáháme, podporujeme se.

S Jindrou pravidelně přijíždí jeho druh v cestování z Kladenska, kde oba žijí, Václav Frolík.

Celoživotním tématem dalšího člena NSPU Václava Frolíka jsou jazzoví muzikanti a energie, kterou má, v expresivní a dynamické tvorbě. V poslední době jsou to figury chodců, velké hlavy. Je z nás asi nejvýraznější figuralista.

Nejmladší členkou, co se týče členství, je Rumunka Irina Klamp Stanescu, která má zálibu v krajině, řekněme jakýmsi impresionistickým přístupem. S tou jsme jako sdružení přišli poprvé do kontaktu na kolektivní výstavě v roce 2023 v Roztokách nad Vltavou *Krajina v březích Seiny* od Dunaje k Vltavě, kterou jako kurátorka měla na starosti Valexia, francouzská členka skupiny, jejímž tématem je voda. Přijela do Čech se záměrem studovat sklo, protože zdejší sklářské výtvarnictví má velkou prestiž. Ale protože je sklářství poměrně drahou záležitostí, předvedla vlastně sklo jako tekutou formu na plátno. Čistou abstrakcí vytváří zážitek vody, dotýká se základů přírody.

Valexia (vlevo) a Irina Klamp Stanescu (vpravo), foto: Karel Greif

V tom může být příbuzná tvorba Václavy Zouplnové, která k přírodě nepřístupuje popisně zvnějšku, ale naopak zevnitř.

Jedna z mála malířek, který vidím, jak se brodí přímo polem plným máku a v těch obrazech cítím tu přítomnost, tu vůni krajiny, to mě taky oslovilo. I když krajinářů máme

ve skupině málo, např. **Vladimíra Vsetečku**, který vystudoval scénografii na AMU. Já jsem ho poznala při tvorbě kulis Národního divadla.

Jak jsi vlastně jednotlivé lidi poznala a jak je přivedla do NSPU?

Já jsem měla na Slezský 73 dvacet let ateliér a Vladimíra jsem poznala, když jsem potřebovala nějakou kulisu. U něj se mi líbilo, že celý život z toho prostředí divadla se dostal ven, kde ty jeho krajiny jsou trochu jako plošný, takový jako scénografický. Začal malovat krajinu bez detailů, v čistých, převážně žlutých plochách, s velkou intenzitou a něhou zároveň. Protože Tonicík Navrátil, když mi říkal, pojd taky zkusit krajinu, když jsi figuralistka nebo portrétistka, pojd se mnou zkusit krajinu, já jsem vůbec nevěděla, jak to pojmout, jak to vzít, jestli jako Rabase, Radu, který dělali takový proužky. Dneska je ta krajina spíš taková žlutá, všude řepka. To je ale takový povrch, ale jak to vnímat? Já tam vždycky vidím toho člověka, neumím namalovat jen tak nějaký plochy. Krajina je pro mě práce člověka a vždycky pro mě byl člověk významnější.

Nové členy vždy přivede někdo, kdo se s někým přátelí, není v tom vlastně ani nějaký velký záměr. Na webových stránkách se někdo dozví, že existujeme, ozve se, že má chuť, zájem vystavovat. Ty podmínky, který máme, jsou takový, že vlastně jsme nezisková organizace, takže tento prostor si hlídáme a financujeme sami s nějakou podporou Prahy 3. Snažíme se to udržovat, aby to bylo v provozu.

Specifický krajinář je František Koudelka, který zobrazoval gotickou Prahu, duchovně pojatou.

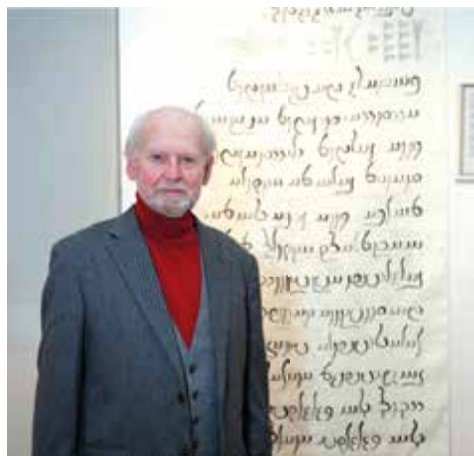
Já jsem ho znala víc jako figuralistu, když měli skupinu Brány. Teď dělá spíš abstraktní obrazy, snad společenský sondy projektované do architektury. Neumím ho vlastně moc charakterizovat. Vlastně v tom vidím i sebe, kdy jsem figury abstraktizovala a následně se vracela k figuře. On tu figuru úplně potlačil. Jsou to takový výřezy společenský jakoby v takových vystříhaných čtverečích v obrazech, což mě u něj překvapilo, ale je to asi jeho nějaký vývoj.

Máme tu ve sdružení i sochaře, původně mima Jana Víta a Miroslava Pangráce ml.

Podle mě je škoda, že sochaři fungují větší odděleně od malířů, mají svůj spolek, u nás se prolínají s malířema. Pangrác měl otce sochaře dobrého. On je i dobrý malíř, ale aby ho nesrovnávali, tak chvíli má v sobě sochařinu, to se nám moc líbí, i to malířství. U něj je to obojí. U Víta to souvisí s tou divadelní scénou, že se věnuje figuře, i když se zase zjednodušuje do takových až základních tvarů, jako jehlan, až minimalismus, vyjádření pohybu, kruhu, lehkosti, nehmotnosti.

A co kaligraf sdružení?

Snem **Zdeňka Řípy** bylo studovat čínštinu a nakonec díky Peršance a po mamince Azerce **Yasmin Golshani** z našeho sdružení se začal věnovat i perské. On tu kaligrafii dělá spíš poetickou, překládá verše spolu s Yasmin. Zdeněk i překládá čínský básně. Neprve dělal kaligrafii takovou strohou, hodil ji na plátno s takovou poezií, nebarevnou.

Zdeněk Řípa, foto: Karel Greif

Já jsem se dostala do Japonska, kde mě oslovila vůbec ta východní kultura, něco nového, i nábožensky, ten buddhismus, šintoismus a autentický věci, který jsem tam tvořila, jsem pak vystavila v bance, kde výstavu přišel navštívit v roce 1983 tehdejší japonský velvyslanec v Československu, dokonce mě pozval na nějaký novoroční večírek, kam zval významný lidi od nás, a tam jsem se setkala se Zdeňkem Thomou, fotografem. Tak jsme se sblížili, líbily se mu moje nápady, i technický,

zajímavý věci z Japonska. Každý rok jsem dělala japonský inspirace a to dělám dodnes. A tak jsme si řekli u nás v galerii, že udělám výstavu spolu se Zdeňkem, já obrázky, on kaligrafie, překlady těch básní, takže takto začla postupně ta jeho tvorba u nás.

A co fotografově?

Tak to je **Marián Zajíček**. A proč je u nás? Protože ty jeho věci působily jako malba. Všichni říkali, to není možný, to je obraz, ne? To není fotka. I když nejvíc se mu líběj asijský děvčata, takže dělá zádumčivý portréty těch děvčat. To zapadlo mezi nás. Je to jedinej fotograf mezi námi. My jsme byli dlouho jen spolek malířů, teprve až poslední dobou jsme přistoupili na sochaře, za ty jsem ráda, protože ti se jinak oddělují od malířů. Mirek Pangrác ale dělá to i to. Mně se hodně líběj jeho sochy, dělá takový robotiky, je to takový čistý, co dělá.

Neměli bychom zapomenout na Zdenku Reinerovou.

To je profesionální malířka, která vystudovala u pana profesora Smetany. V malbě je perfekcionalistka, ve své monumentální tvorbě olejů, což zdůrazňuje. My jsme většinou umělci akrylů nebo jinejch moderních technik. Kolikrát při jejich výstavách všichni obdivují, že to není možný, že to není malba, že to je fotka a úplně by vstoupili do obrazu, aby mohli zjistit, jestli to není něco jiného, ale je to opravdu malba. Možná, že je to důsledek restaurátorství, kterému se věnuje, kdy vidí nebo se poučí z malby starých umělců – její vývoj došel k takovým zdokonalení malby.

Zdena Reinerová, foto: Karel Greif

Možná bychom ale měli říci, že to není přesnější podoba návrat k baroku, ale spíše její tvorba odpovídá vizáži designu life stylových časopisů nebo trochu jako sci-fi.

Ano, její malba je taková trochu studená nebo oddělená. Což ji odlišuje od našich dalších umělců. Ona maluje olejem na plátně, Frolík akrylem, já miluju papír nebo desky, kde se mohu vyřádit.

Yasmin Golshani je taková hodně konceptuální umělkyně, vedle malby se věnuje kolážím, fotografiím, loutkám apod.

Je to hlavně bojovnice za svobodu žen. Slovo svoboda není samozřejmost, je důležité stále za ni bojovat. V jejích cyklech Oči, pořád na nás někdo kouká, je to symbol boje za svobodu, i když spojený i s její nemocí v dětství. Pořád nám to připomíná, že tento boj není samozřejmost a díky ní vidíme, že jinde je to hlavně pro ženy věčný boj s konzervativními tendencemi.

Vy jste měli sdružení Femini Arts.

To bylo úplně po škole, to mě přizvali, to byla ještě **Josefina Garaiová**, **Martina Dědičová** a **Jana Kremanová**, hodně starších umělkyn. Spíš se ale zabývaly divadelní tematikou, což já ne, tak jsem odešla. Scházeli jsme se ve smíchovském divadle. Josefina, Jana i **Iva Fialová** byly hodně do divadla, poezie i zpěvu, to jí bylo nejbližší. To je také naše členka. Iva se věnovala hlavně grafice a knižní ilustraci, až teď poslední dobou se zabývá hlavně erotickou malbou.

Erotickou malbou se zabývám i já a Václav Frolík, hlavně kresbami pro Playboy.

Tak ty jseš taky náš člen. U Václava jsme zapomněli na jeho Kudlanky. Ty píšeš poezii, kterou improvizuješ na našich vernisážích. To mě přivádí k **Mirce Mádrové**, kterou jsem poznala jako ilustrátorku takových básnických sbírek, kde se mi líbil ten její humor s nadsázkou. Pak se začala věnovat olejomalbám, teď i větším formátům. Já jsem si myslela, že k nám nepasuje, protože i já figurální věci víc abstrahuju. Ten její malířskej přístup se nám zalíbil, takže jsme ji přijali.

Mirka hodně používá alegorie a polidštěný psy. To je její psí rodina, celý život se psy.

Olga Stárková, grafička filmových plakátů.

V tom byla úplně vynikající. Uměla vždycky k sobě dát určitý symboly dohromady. Také zobrazovala krajiny jako princip Zrození a Smrt, právě v těch symbolech. To dávala do těch krajin a podobně sestavovala i plakáty.

Je v tom vidět, že je praktikující katolička. Jiní zase mají blízko k východním filozofiím, taoismu, buddhismu. Zdeněk má rád poezii, což směřují k oslímu můstku spojení s básnířkou Jaroslavou Hercíkovou, již jsi ilustrovala její poslední sbírku Holou holí.

Děláme jí i rádi autorská čtení u nás v galerii, je to naše sprízněná duše. Já jsem jí ilustrovala její nejnovější básnickou sbírku Holou holí, která vyšla u vydavatelství Fabio lounského surrealisty, antikváře a galeristy Pavla R. Vejrážky.

Asi bychom měli zmínit i již odešlé členy NSPU.

Snažíme se dál vystavovat díla mrtvých členů sdružení, aby se zachovala paměť na ně. To by byl kromě Antonína Ivan Králík, Josefina Garaiová, ta se mnou studovala na akademii u pana profesora Součka, Ludmilu Razimovou, ta víceméně restaurovala, Karel Dvořák, vynikající grafik, dokonce dělal i počítačovou, poštovní známky, což v tom jeho věku jsme ho vůbec obdivovali, že to vůbec dokázal, ten nám dělal i návrhy pozvánek, plakátů. Úžasnej. Chceme dále vystavovat jejich věci na společnejch výstavách.

Jak jste volili témata výstav?

My jsme začali tady na Žižkově a přitom jsme chtěli pro Prahu 3 udělat nějaký propojení a vymysleli jsme právě, protože jsme měli výstavu ve Francii, tak jsme si řekli, že to bude takovej Montmartre. Udělali jsme v tom ročním programu společnou výstavu na nějaké téma, tak jsme udělali výstavu na téma jakoby pražský žižkovský Montmatre.

Rozhodli jsme se, že uděláme kalendář na téma Žižkov. Udělali jsme si takovou schůzku, setkali jsme se, šli jsme a každé si vybral nějaký motiv přímo konkrétní ze Žižkova. Z toho byla krásná výstava. Plus Petr Tošovský, designer, kterej tu na Žižkově žije, udělal fantastické kalendář. Další už jsme nedělali, akorát menší katalogy děláme. Poslední katalog jsme

Pavel Straka se svými kolegyněmi:
Zleva Yasmin Golshani pocházející z Íránu - Pavel Straka
- Mirka Mádřová, autor fotografie Bořek Zasadil.

udělali v roce 2023 pro výstavu Spolu 2 na Novoměstské radnici.

Zde bychom měli doplnit, že před tím v témže roce byla výstava v Kladně na zámku Spolu 1. Ty jsi taky po mamince ze Středohoří, z Libochovic, a další členové jsou i ze severozápadních Čech (Zatec, Louny, Litoměřice, Ústěk), proto budeme dělat výstavu na hradě v *Budyni Alchymie – střed – hoří v roce 2024.*

Pavel Straka

Milan Křenek - Alchymistovy myšlenky 1

Milan Křenek má technické vzdělání, které využíval jako dlouholetý pedagog při vzdělávání budoucích učitelů technické výchovy a pracovního vyučování. Jeho výtvarná tvář se inspirovuje určitým iracionalismem, který vyvažuje jeho zakotvení ve světě technického myšlení.

SVĚTOVÝ BESTSELLER V ABC

Městská divadla pražská (MDP) inscenovala čtyřdílnou ságu *Geniální přítelkyně* přeloženou do více než padesáti jazyků. Přestože je skutečná totožnost autorky zahalena tajemstvím, bývá Elena Ferrante řazena k nejvlivnějším spisovatelkám současnosti. V režii Mariána Amslera uvidíte v hlavních rolích Ninu Horákovou a Beátu Kaňkovou v alternaci s Renátou Matějčkovou.

Padesátá léta dvacátého století, neapolská periférie a dvě děvčátka, která si slíbí přátelství na život a na smrt. Lenù a Lila, hlavní hrdinky italského knižního bestselleru, spolu procházejí celým životem. Jejich složitý vztah je plný lásky, nenávisť, soupeření i podpory, doplňují se a ženou kupředu, stejně tak se ale dovedou zraňovat a vzájemně bolestně zrcadlit. Každá po svém se však především snaží vybojovat lepší život, vzdálený chudobě, pokrytectví a násilí prostředí, do kterého se narodily.

Autorka ke své anonymitě říká: „Výraz ‚neznámý umělec‘ se mi vždycky líbil, už od dospívání. Znamená, že všechno, co vím o člověku, který vytvořil daný obraz, je dílo před mýma očima. Případá mi to jako dobrá příležitost. Můžu se oddat od všeho oproštěnému výsledku tvorby. Nemusím se zabývat někým, kdo má zvukné nebo naopak neznámé jméno.“ Zatím se nepodařilo odhalit, zda se za pseudonymem skrývá žena, muž nebo snad manželé. „Pravda je, že přítelkyně je věc stejně vzácná jako pravá láska. Slovo ‚amicizia‘, přátelství, má v italstině stejný kořen jako slovo ‚amare‘, milovat, a ne náhodou se přátelský vztah vyznačuje stejnou hloubkou, mnohotvárností, rozpory a nesoulady jako láska,“ dodává Elena Ferrante.

Na pozadí cesty hlavních hrdinek sledujeme v propocovaném mikrosvětě obyvatel jedné čtvrti celý vývoj poválečné Itálie, od chudoby

k ekonomickému zázraku let šedesátých, posilování moci Camorry a její vliv, proměny postavení ženy, politické boje i dozvuky fašismu.

Režisér Marián Amsler přijal náročný úkol: „Dva ženské osudy, ve kterých se promítá historie poválečné Itálie, respektive Evropy. Abychom

věděli, kde a proč jsme teď, musíme se vracet zpátky. Rodina, rod, předci, ti, kteří nás přivedli na tento svět a určili nám výchozí bod: genetika, sociální postavení, vzdělání, nemoci, jazyk, vztah ke kultuře, k světu. Inscenovat tuto kroniku druhé poloviny dvacátého století je nemožné bez zkratek a zjednodušení. Divadlo je ovšem magický prostor, kde se dá znakem, metaforou, obrazy říct víc než pouhými slovy. Proto si bereme na pomoc i řeč těla, barvy, zvuky, hudbu, fotografie. Pokoušíme se dostat na jeviště ty smíšené, extatické pocity a vjemy, které jsem zažil, když jsem poprvé vkročil do Neapole: směs strachu, řevu, troubení, smíchu, vůně jídel, teatrality, agrese, zpěvu, radosti, Maradony, vlajek, koček, skútrů... Metro hluboko pod ulicemi, úzké katakomby, neustálá hrozba zemětřesení, výhled na Vesuv, Pompeje, cesta lodí na Ischii, horké prameny v ledovém moři. Kontrasty, krása a špína, velké emoce. Tak jako Lenú loví vzpomínky a vkládá je do počítače, tak je chceme předat divákům. Příběh o tom, kdo a co jsme. A jak je všechno křehké. A když si to nehlídáme, někdo nám to může ukrást. Co? Život.“

Tetralogie Eleny Ferrante Geniální přítelkyně vyšla úspěšně ve více než padesáti zemích světa. Televizní seriál pojmenovaný po prvním dílu čtyřdílné série *Geniální přítelkyně* byl uveden v roce 2018. Dvoudílnou (pět a půl hodinovou) divadelní adaptaci románové ságy vytvořila britská dramatička se sicilskými kořeny April De Angelis v Rose Theatre Kingston v březnu 2017. Z této adaptace vycházeli v MDP.

Stejně jako kniha začíná inscenace tím, že se Lenú dozvídá, že její geniální přítelkyně zmizela. Lenú pak zaznamenává jejich společný příběh a retrospektivně jej začne rekonstruovat. Lenú odchází do Pisy a posléze do Florencie, kde se vdá do vysoce postavené rodiny, stane se z ní slavná spisovatelka. Lila zůstává v Neapoli, rozvede se, je matkou samoživitelkou a podniká v módním návrhářství, s druhým manželem má firmu na výpočetní techniku. Je iniciátorkou literárního námětu, kterým se prosazuje Lenú. Lenú se nakonec s dcerami vrátí do Neapole.

Herci

Představitelky hlavních postav Nina Horáková jako Lenú a Beata Kaňáková jako Lila předvedly obdivuhodný výkon. Dokázaly přesvědčivě zahrát mladé dívky stejně jako zralé ženy. Eva Salzmannová má dvě role, Leninu matku a starou Lenú. Jako vypravěčka působivě promlouvá

k divákům z jednoho okna v pozadí. Dvojroli má i Evelyn Pacoláková jako Adele i Nunzia, stejně tak Daniela Šišková, která ztvárnila Elisiu a Pinuccii. Dana Batulková je přesvědčivá jako učitelka Olivieri i Manuela. Dokonalé výkony předvádějí Veronika Janků jako Milina, Táňa Malíková jako Lidia i Sára Affašová v roli Giglioly. Z mužských rolí zaujali Tomáš Weissler (Nino Sarratore), Kryštof Křhovják (milující Enzo Scanno), Petr Konáš (Stefan). Zaujal Martin Donutil v roli komunisty Pasquala, Tomáš Krutina jako Alfonso, Viktor Dvořák jako Pietro, Milan Kačmarčík v roli Donata. Dobří byli i Hanuš Bor, Stanislav Lehký, Radek Melas, Adam Langer, Pepa Honzík a Tomáš Milostný. Herecké obsazení se povedlo, všichni předvedli přesvědčivé výkony, pochvala patří celému souboru.

Tvůrci hry

Režisérovi **Mariánu Amslerovi** se podařilo přesvědčivě vykreslit poválečnou Neapol. Musím přiznat, že jsem měl obavy z délky představení. Inscenace má však spád a tempo, že ani na chvíli divák nepomyslí na čas. Eva Jiřikovská vytvořila jednoduchou, ale nápaditou scénu, sestávající ze tří stěn s mnoha okny, evokující neapolské uličky. Zvláštností je, že celá scéna je pouze v zelené barvě. Krásná původní hudba Ivana Achera, která byla doplněná o italské písně, vše podkreslovala a přenesla nás do Itálie. Rovněž projekce Františka Pecháčka, tvořená fotografiemi, v nás evokovala Itálii. Výborná je i choreografie Stanislavy Vlčekové. Hrál se v překladu Marie Špařlové, dramaturgie a úpravy se zhostila Kristina Žantovská, asistentky režie Kateřina Adámková.

Premiéra trvala bez čtvrt hodiny pět hodin včetně dvou přestávek. Závěrem konstatujeme, že představení je vynikající a jistě bude hojně navštěvované navzdory jeho délce. V téměř pěti hodinách nebyla žádná hluchá místa, uteklo to jako voda.

Jaromír Hampl

DVE OPERY VIKTORA ULLMANNA UVEDENÉ V RÁMCI MUSICA NON GRATA

Už niekoľkokrát v priebehu posledných štyroch rokov sme v našom časopise upozornili na niektorý zaujímavý program, ktorý v rámci medzinárodného hudobného a kultúrneho projektu *Musica non grata* – Českej republiky a Nemecka, iniciovaný a organizovaný Národným divadlom, s finančnou podporou veľvyslanectva Spolkovej republiky Nemecka prebiehal v Prahe. Nemožno povedať, že by išlo len o pražské Národné divadlo, lebo monumentálne Pieseň z Gurre od Arnolda Schönberga pripravili Symfonický orchester Českého rozhlasu, Nórsky rozhlasový orchester, Český filharmonický zbor Brno a Slovenský filharmonický zbor. Opery Viktora Ullmanna *Rozbitý džbán*, *Cisár Atlantidy* alebo *Odoprenie smrti* našťudovalo Národné divadlo moravskosliezske v Ostrave.

Projekt oživuje umelecký odkaz skladateľiek a skladateľov dôležitých pre hudobný život medzivojnového Československa, ktorí boli prenasledovaní nacionálnym socializmom či iným spôsobom perzekvovaní z dôvodov náboženských, rasových, politických alebo genderových. V Prahe sa v tom čase stretávali kultúry česká, nemecká a židovská a v tom najlepšom slova zmysle sa ovplyvňovali. Vznikali tu ojedinelé diela literárne, divadelné, architektonické a, samozrejme, hudobné, ktorých význam zaslúžene prekročoval hranice regiónu.

Praha sa stala európskym hudobným centrom s bohatým spoločenským životom, ktorý bol rozmetaný nástupom nacistickej moci. Tým šťastnejším z umelcov osud dovolil nadviazať na svoje dielo v emigrácii, iní tvorbu ukončili, ale

mnohé skvelé umelecké osobnosti práve na samom vrchole tvorivých síl poslali nacisti zomrieť do pracovných a koncentračných táborov. K nim patrí i veľa hudobných skladateľov, hlavne tých s česko-nemecko-židovským pôvodom.

Musica non grata je hlavne oslavou hudby ako tvorivej ľudskej sily, poctou výrazu ľudskej dôstojnosti, vzrušujúcim znovu objavovaním skladieb, ktoré nemožno umlčať a ktoré musia znieť ďalej.

Andreas Künne, veľvyslanec Spolkovej republiky Nemecko v Prahe, v úvodnom slove v roku 2022 povedal: „*Nacionálny socializmus sa vo svojom slepom fanatizme nezastavil ani pred hudbou – jedným z najúžasnejších prejavov, ktorý nás všetkých dokáže spojiť aj napriek jazykovým bariéram. Neváhajte prenasledovať umelkyne a umelcov len preto, že boli politicky nepohodlní, alebo boli Židia, našou povinnosťou je uchovávať spomienku na ich mená a hlboké tvorivé schopnosti. Projektom Musica non grata financovaným spolkovým ministerstvom zahraničných vecí chceme prispieť vyrovnáť sa s týmito historickými krivdami a oživiť hudbu, ktorú nacisti umlčali, a opäť ju pevne ukotviť v povedomí dnešnej generácie.*“

Opera Národného divadla moravskosliezského v dramaturgickom rade *Opery terezínskych skladateľov* pripravila cyklus, ktorý začal v sezóne 2021/2022 uvedením opery Hansa Krásu *Zásnuby vo sne*. Pojíma diela troch pozoruhodných skladateľov, ktorí sa stali neoddeliteľnou súčasťou medzivojnovej československej hudobnej scény. Do ich životov nemilosrdne zasiahla druhá svetová vojna. Vzhľadom na svoj židovský pôvod sa stali občanmi druhej kategórie a následne boli deportovaní do nacistami vytvoreného židovského geta v Terezíne a nakoniec poslaní na konečné riešenie, teda na fyzickú likvidáciu. Tento tragický osud stretol všetkých troch skladateľov – Hansa Krásu, Viktora Ullmanna a Pavla Haasa. Z geta boli

odvezení transportom smrti a hneď po príchode do koncentračného tábora Osvienčim-Brezinka poslaní na smrť a zavraždení v plynovej komore. Takisto malo byť z histórie vymazané ich skladateľské dielo.

Riaditeľ Národného divadla moravskosliezského Jiří Nekvasil v programe k Ullmannovým operám napísal: „*Operné diela Hansa Krásu, Viktora Ullmanna a Pavla Haasa uvádzame na naše javisko v prvom rade pre ich nespornú inšpiratívnu umeleckú kvalitu – ako pozoruhodné diela českej opernej tvorby prvej polovice 20. storočia.*“

Ullmannova opera *Rozbitý džbán* je jednoaktová opera z roku 1944, ktorej libreto napísal sám Viktor Ullmann podľa rovnomennej komédie Heinricha von Kleista. Na druhej opere *Cisár Atlantídy* alebo *Odoprenie smrti* na librete spolupracoval rodák z Varnsdorfu, maliar a básnik Peter Kien. Táto jednoaktovka je dnes asi najznámejším Ullmannovým dielom.

Predstavenie, ktoré hudobne našťudoval a dirigoval Jakub Klecker a režíroval slovinský operný režisér, scénograf, dramaturg, performer, pedagóg a operný manažér Rocco, sa u publika stretlo s veľkým prijatím. Nový český preklad pripravil Jaromír Nohavica v spolupráci s Magdalénou Živnou. Treba len veriť, že ostravskí v budúcnosti zavítajú s pripravovanou inscenáciou Haasovej opery *Šarlatán* do Prahy, aby sme ocenili ich pozoruhodnú aktivitu. Trojdielny cyklus *Opery terezínskych skladateľov* je popri Smetanovskému opernému cyklu *Ostrava 2024* druhým veľkým príspevkom opery Národného divadla moravskosliezského k *Roku českej hudby*.

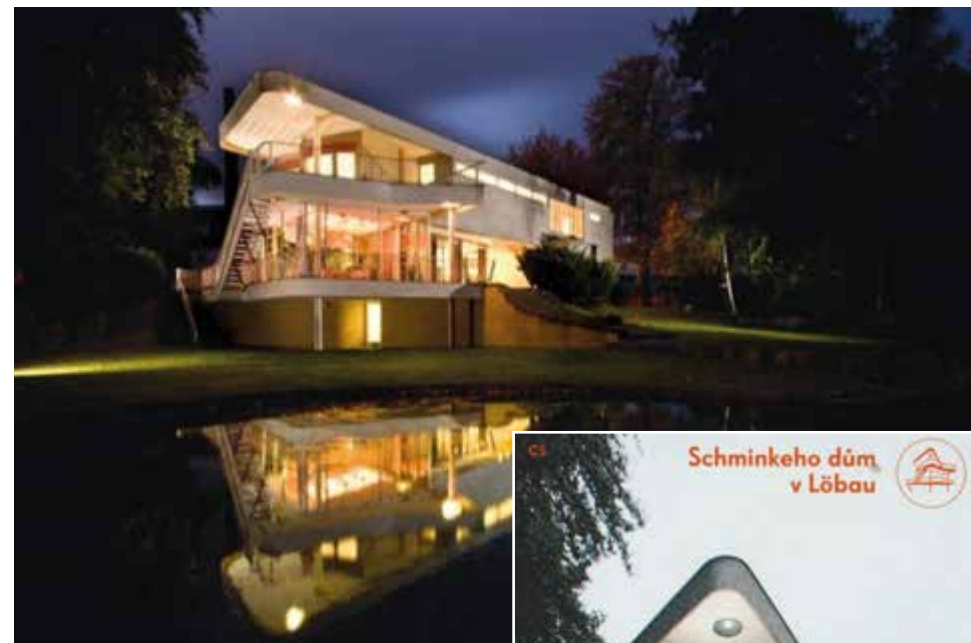
Ešte by som chcel upozorniť, že pri príležitosti uvedenia oper Viktora Ullmanna predstavili publikáciu muzikologičky Magdalény Živnej – *Viktor Ullmann: Neklidný Stredovropan*. Z nej sa okrem iného dozvieme nielen o živote a diele Viktora Ullmanna, rodáka zo sliezskeho Tešína, ale aj o skutočnosti, že opera Národného divadla moravskosliezského je zároveň prvým operným divadlom v Česku, ktoré operu *Rozbitý džbán*, skomponovanú v roku 1942 v Terezíne, našťudovalo. Autorka je umelecká riaditeľka festivalu Ullmannovské slávnosti, konajúce sa od roku 2018 v Českom Tešíne každé dva roky. Z publikácie sme sa dozvedeli, že Ullmannove dve zo štyroch detí patrili medzi *Wintonove deti*, ktoré sa po vojne už z Veľkej Británie nevrátili.

Vojtech Čelko

JEDNA ZE ČTYŘ

Čtveřici nejvýznamnějších obytných domů klasické moderny na světě tvoří podle mezinárodního odborného mínění vila Tugendhat v Brně, vila Savoye v Poissy u Paříže, vila Fallingwater v Pensylvánii a vila Schminkeho v Löbau. Výjimečnost všech čtyř staveb zvyšuje i jejich umístění v krajině. Návštěvu jedné ze čtyř nejvýznamnějších moderních staveb, vily Schminkeho v Löbau, doporučuji všem návštěvníkům nedaleké Žitavy či Zhořelce.

Jednopatrová Schminkeho vila stojí uprostřed udržované horní a dolní zahrady na mírném návrší nad okolní krajinou. Ze spodní zahrady tak trochu připomíná moderní zaoceánskou loď. Podnikatel Fritz Schminke s manželkou Charlotte si v roce 1930 vybrali mladého architekta Hanse Scharouna k projektování moderního domu pro rodinu se čtyřmi dětmi. Výsledkem je prosklená stavba stírající hranice mezi vnitřním a vnějším prostorem.

Obytný pokoj

PRAHA – MATKA MĚST aneb KRÁLOVSKÉ HLAVNÍ MĚSTO PRAHA, od jehož založení letos uplynulo 240 let¹

Na základě rozhodnutí císaře Josefa II. došlo v roce 1784 ke spojení do té doby čtyř samostatných měst v jeden celek – Staré Město pražské, Malá Strana, Hradčany a Nové Město pražské. Tím vzniklo po Vídni druhé největší město habsburské monarchie.

Od počátku naší historie je Praha centrem všech událostí, které se v této zemi staly. Podle Daniela Adama z Veleslavína (1546-1599) Praha vznikla v roce 723. Podle známé legendy byla Praha založena v 8. století českou kněžnou a věštkyňou Libuší a jejím manželem Přemyslem.

Nejstarší a současně i nejmenší částí nově vzniklého královského města byly Hradčany. První přemyslovské hradiště na ostrohu nad Vltavou je z konce 9. století. To se v průběhu staletí rozrůstalo, získávalo na významu nejen stavbou kostelů a založením biskupství, ale poskytovalo vojenskou ochranu malostranskému i hradčanskému tržišti.

Území dnešní Malé Strany bylo osídleno podle vykopávek již v dávnověku, ale teprve Přemysl Otakar II. roku 1257 založil novou čtvrť a povolal německé osadníky. Z té doby pochází základní síť ulic i řada kostelů a Karel IV. je výstavbou Hladové zdi výrazně rozšířil. Za husitských válek bylo město zcela zničeno. Teprve koncem 15. století začala jeho obnova, ale o století později Malou Stranu znovu zpusťovali Švédové.

Staré Město pražské bylo největší a nejvýznamnější městskou obcí českého státu, a tedy i vznikajícího Královského hlavního města Prahy. Jeho základem pravděpodobně byly kupecké osady, které vznikaly již od 10. století na obchodní cestě u brodu přes Vltavu. Ty získávaly

¹ Historické jádro Prahy bylo v roce 1992 zapsáno na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Právě to území, které dalo vzniknout Královskému hlavnímu městu Praze.

První znak Prahy, 1360

Znak Prahy jako hlavního města ČSSR 1964-1991

Znak Královského hlavního města Prahy 1784-1918

Současný znak hlavního města Prahy

od panovníků některá privilegia. Jejich sjednocením začátkem 13. století vzniká pražské město, kterému král Václav I. udělil právo opevnění. Stavební rozmach města probíhal již v novém gotickém slohu, převážně na základech původní románské výstavby. Vznikaly kláštery, měšťanské domy i okázalá radnice. Ta se stala sídlem nové městské správy a městské rady pro správu nově utvořeného královského města.

Karlovo Nové město bylo nejmladší, ale důležité nejen rozlohou a obrannými hradbami, ale nabízelo perspektivu přicházejícím obyvatelům. Zakládací listinu vydanou Karlem IV. 8. března 1348 doprovázel projekt, který již zahrnoval rozložení ulic, stavebních parcel a náměstí. Přitom respektoval starší roztroušenou zástavbu jednotlivých osad, například Podskalí, Zderaz nebo Charváty u Židovské zahrady. Úvodní nebyvalý stavební ruch byl dán nařízením „do měsíce zahájit stavbu a do osmnácti ji obývat“, platícím pro všechny nové majitele pozemků. Mnozí z nich byli žádaní řemeslníci, kteří pak působili i v dalších částech města. V Novém městě převážilo české národnostní smýšlení politické i kulturní, které se projevilo v dalších bouřlivých letech.

Na tomto základě vzniklo Královské hlavní město Praha, na svou dobu velké i významné město nejen v Čechách, ale v celé monarchii. Královské hlavní město Praha - toto označení Prahy platilo od sloučení čtyř historických pražských měst v roce 1784 až do vzniku Velké Prahy v roce 1922. Význam královské Prahy jako centra politické moci, hospodářského a kulturního významu se v průběhu dalších desetiletí rozvíjel a narůstal. Během času město postupně rozšiřovalo své území o nové samostatné obce ve svém okolí. Tlak na rozšiřování narůstal s průmyslovou revolucí v 19. století. Proto s Prahou byly spojeny například Holešovice, Bubny, Libeň, Smíchov a Karlín. K opravdovému slučování okolních měst a obcí s Prahou došlo až po první světové válce.

Velká Praha vznikla 1. ledna 1922 na základě zákona 114/1920 Sb. Tímto opatřením bylo připojeno 37 obcí a osad. V následujícím roce byla vládním nařízením Praha rozdělena na 13 obvodů. Status kraje získala Praha v roce 1960. I v letech 1968, 1970, 1974 a dalších byly k Praze připojeny další obce. Od roku 2002 má Praha 57 samostatných městských částí a 22 správních obvodů. Počet obyvatel se nyní blíží číslu 1.350.000.

Aleš Holub

KDE ZEMŘEL ČESKÝ KRÁL

Václav IV. vládl v zemích Koruny české v letech 1378–1419 a v letech 1376–1400 byl i římským králem. Před panovnickými povinnostmi se často uchýlil na hrady v okolí Prahy a v letech 1411–1412 si nechal postavit u Kunratic Nový hrádek. Hledával zde klid, nechal si sem přestěhovat svou bohatou knihovnu a nakonec tu strávil i své poslední dny.

Koncem roku 1420 hrad oblehli husité, jimi ponícený a vypálený Hrádek nebyl již nikdy obnoven a kámen z opuštěné zříceniny sloužil jako stavební materiál místním obyvatelům. Ve zbylých ruinách nechal v roce 1736 postavit majitel Kunratic Jan Arnošt kapli sv. Jana Nepomuckého, která byla po padesáti letech zrušena. S romantismem nastal nebyvalý zájem o zříceniny starých hradů, tedy i o ruiny Nového hrádku, v němž zemřel český král. Četné návštěvy však vadily majitelům kunratického velkostatku, proto nechali jeho části v roce 1882 odstranit a o třicet let později se rozhodl baron Ludvík Korb z Weidenheimu odvézt vše, co ještě zůstalo nad úroveň terénu.

V současné době Nový hrádek připomínají jen částečně dochované sklepní části, přesto stojí za to se zde při procházce Kunratickým lesem zastavit a připomenout si složitý život českého krále Václava IV.

Aleš Holub, foto: Mikuláš Holub

ZPRÁVY O LITERATUŘE

Před nedávnem vydalo Nakladatelství Slovart knihu *Fantastické vynálezy* věnovanou 500. výročí úmrtí Leonarda da Vinciho. Její autor David Hawcock ji pojal netradičně. Dal jí vzhled leporela s vloženými modely. V kapitolách *Létání*, *Válečné stroje*, *Rytíř*, *Lev*, *Dálkové ovládání* a *Létající stroje* představuje základní vynálezy Leonarda da Vinciho. Kniha podává představu o Leonardově zvědavém zájmu a snaze porozumět světu, ve kterém žil.

Vydává výbor Klubu kultury Syndikátu novinářů ČR pro své členy

Redakce časopisu KULTURA

Šéfredaktor:
Mgr. Hasan Zahirović, Ph.D. (hz)

Redakční rada:
PhDr. Marie Bahenská, Ph.D. (mb)
PhDr. Vojtech Čelko (čel)
PhDr. Aleš Holub (ah)
Jaroslava Světlíková (sv)
Ing. Jaromír Hampl, CSc. (jh)

Korektorka:
PhDr. Karla Milošovičová

Grafická úprava čísla:
Jakub Tichý

Ludvík Kuba: Horní Ramy v Bosně

Evidováno u Ministerstva kultury ČR pod číslem: E 11045
Tisk: INDIGOPRINT, s. r. o.
Distribuce: Adiservis, s.r.o.

Klub kultury Syndikátu novinářů České republiky
Senovážné náměstí 23, 110 00 Praha 1
klubkulturypraha@gmail.com
www.syndikat-novinaru.cz/kluby-regiony/kluby/klub-kultury/zakladni-informace/

Ludvík Kuba znovu v Makedonii, Galičnik 1927